

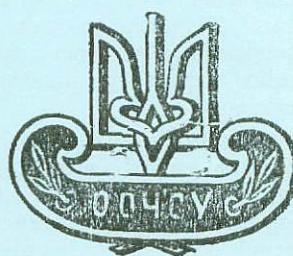
- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спілка - політичний місачник

ЗМІСТ:

С. Корнич — Огляд світових подій	1
Звернення Я. Стецька до бібліотекарів	4
Меморандум до през. Ніксона і відповідь з Білого Дому	5
В. Давиденко — Дещо про політичну пасивність та її причини	7
В. Ласовський — Мистецтво і журналістика	9
Повідомлення про смерть бл. п. Д. Чайковського	12
Д-р М. Кушнір — Проблеми перед нами	13
Михайло Гікавий — Мої зустрічі	15
Л. Полтава — Комісія „прав людини“ ОН	16
В. Гаврилюк — Дещо на тему поезій	17
С. Наумович — Винниченко, Грушевський, Сартр	18
Ждан Ласовський — Сповідь Едварда Дошера	25
Сторінка ОЖ ОЧСУ	
Мир. Ласовська — Жінка мисткиня	27
Алла Коссовська — Кілька слів про гостю з Чикаго	29
З нових видань	30
Хроніка	31

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

ГЕРОЇ І БОЯГУЗИ

Чимало психіястрів і психологів вважають, що герой на полі бою іноді є по суті боягузами, які приховують свій страх зовнішньою відвагою.

„Те, що ми часто називаємо героїзмом, — заявив д-р Мірлоо, відомий голляндський психіятр, — є фактично виявом страху. Дії фальшивих героїв часто мотивуються жахом або навіть самогубчими імпульсами. Вони втрачають контроль над своєю агресивністю і б'уться, не знаючи, що і навіщо роблять.

„Справжній герой — це людина, яка з ясною голововою передбачає наслідки своєї акції, але йде на акцію, бо вона є для нього усвідмленою ціллю. І треба також відрізняти поміж фізичною і духовною відвагою. Духова відвага скріплюється ідеєю, яку ставить перед собою герой”.

Д-р Мірлоо виступив як експерт під час Корейської війни при переслуханні американських воєннополонених, що переходили в полоні промивання мозку, а також брав участь у переслуханнях гітлерівських воєнних злочинців. В другій світовій війні він сам був узятий в полон німцями, підданий тортурам і засуджений на кару смерті, але завдяки щастливому збігові обставин йому вдалося втекти.

„Одним з найкращих прикладів людини з духовною відвагою, — каже д-р Мірлоо, — був Вінстон Черчілл. У довгій розмові зі мною на цю тему він призначався до своєї власної слабості в деяких ситуаціях, але я був просто вражений його духовною силою.

„Справжніми героями, на думку д-ра Мірлоо, були вояки з другої світової війни, які добровільно спускалися з парашутами поза німецькі позиції, щоб організувати там резистанс. Вони робили це з власної волі, діяли самотньо, не демонструючи ні перед ким своєї хоробрості.

„З другого боку, — каже д-р Мірлоо, — я знаю удекорованого високим орденом вояка, який був буквально спаралізований страхом під час акції, за яку його тим орденом нагороджено. Відділ цього вояка з тактичних міркувань мав залишити свої позиції, але він був такий переляканий, що не міг рушитися. І він залишився, стріляючи зі свого кулемета, як робот. Внаслідок цього наступ німців заломився. І досі цей вояк вважає себе за героя.

„Гітлерівські штурмовики і гестапівці любили похвалитися своєю відвагою. В дійсності вони були страхополохами, яких навчали бути безоглядно агресивними, але вони тримали від жаху перед своїми зверхниками. Їхня „відвага” мотивувалась їхнім страхом і боягутством.

„Героїчна поведінка може бути також інспірованою, — каже д-р Мірлоо, — приспаним самогубчим нахилом. Мені прийшлося колись лікувати удекорованого медалями героя, який постійно тортурував себе почуттям вини, усвідомлюючи, що його геройчні вчинки на полі бою в дійсності були

спричинювані бажанням згинути. Він таврував себе за боягутство, не відважуючись доконати самогубства і залишаючи це людям в чужій уніформі. Замість смерти, якої прагнув, він був відзначений високими нагородами”.

Згідно з дефініцією д-ра Мірлоо, прикладами справжніх геройв, геройв „чистої води” в новітніх часах української історії були Тарас Чупринка-Шухевич, Степан Бандера, Білас і Данилишин з їх незнаними побратимами, а в наших днях, Сорока, Мороз, Караванський, Юрко Шухевич...

АМЕРИКА ВИХОДИТЬ З ЕРИ ТИМЧАСОВОГО БОЖЕВІЛЛЯ

Виступаючи в Коллінгсвуді, Н. Дж., віце-президент Спіро Т. Егню, між іншим, заявив:

„Сила країни залежить від характеру її народу. Національний характер мусить бути постійно підживлюваний і опікований. Серед нас є люди, які хотіли б, щоб ми самі себе зруйнували як нація, розклавши нашу мораль і наші духові вартості. Мушу призначатися, що вже прийшов час, коли ми повинні їх приборкати.

У 1960-их роках піднеслася хвиля беззаконня, неповаги до нашої країни та її установ і заперечення потреби в моральній дисципліні. Вимоги радикалів, щоб усе було дозволене, загрожують залягти її знищити нас в ім’я толеранції і крутійства логічними висновками. І ми тепер пожинаємо плоди нашого тимчасового божевілля.

Але я вірю, що — як нація і як народ — ми вже остаточно усвідмили цю небезпеку і що ера „Все Дозволене” закінчується. Американський народ, має всього того досить. Його хребет зміцнів, і він уже не дозволить глузувати з наших законів, традицій і інституцій. Я вірю, що наслідки цього ми побачимо вже в 1972 році.

Я вірю, що в цьому році ми побачимо багато змін на краще в нашій країні, побачимо ясні, чесні, перспективи миру, що його мали протягом багатьох років. Мені боляче бачити ї чути, як наша країна котиться вниз в очах світу. Америка, не зважаючи на всі її хиби, все ще є країною свободи і золотих нагод для мільйонів громадян в інших країнах, які радо помінялися б місцями з нашими доморощеними критиками і збоченцями.

Наш народ має більше особистої свободи і втішається вищим стандартом життя, як люди в усіх інших країнах. Наші демонстранти нарікають на репресії нашого Уряду і вимахують чужими прапорами, прославляючи чужих диктаторів, які не дозволяють своїм підданим навіть збиратися на вулицях, не кажучи вже про свободу слова і преси. Ми постійно понижуємо себе перед рештою здивованого світу, який не може зрозуміти, чому ми так діємо.

Ми маємо повну свободу для позитивної, конструктивної критики. І перед нами ще багато праці, щоб зреалізувати наші ідеали. Отже, настав час привернути гордість з нашого власного прапора і нашої країни, в якій ми живемо. Як американець, я певний, що ви зрозумісте мене”.

ВІСНИК

С. Корнич

ОГЛЯД СВІТОВЫХ ПОДІЙ

Поїздки през. Р. Ніксона до червоного Китаю і ССР викликали в ЗСА і цілому світі нарікання, що Москва знову обдурила Захід, що през. Ніксон більше дав, як одержав, що він понизив авторитет Америки у світі, покинув напризволяще своїх союзників на Формозі та у В'єтнамі і викликав сумнів, чи ЗСА зможуть надалі боронити вільні ще народи від агресії.

Підписані в Китаї і Москві договори передбачають урегульовання відносин, мирне співжиття, не зважаючи на ідеологічні різниці, і обмеження розбудови нуклеарної зброї. В ЗСА опозиція демократів і лівих була з тих договорів дуже задоволена. През. Ніксон нарекслів плян поступового виведення американських військ з Індо-Китаю, і плян той виконує. Проте, Москва, вірна своїм засадам, активно підтримала великий наступ шівнічно-в'єтнамських військ на Південний В'єтнам. У відповідь на це Уряд ЗСА вжив усіх потрібних заходів, на які перше не погоджувалася демократична опозиція: розпочав широке бомбардування стратегічних об'єктів та шляхів у Північному В'єтнамі, і замінував порти, через які йшли військові доставки з ССР та Китаю.

Сам Президент назвав свої поїздки до Пекіну і Москви „шуканням шляхів до миру”. У своїй статті в журналі „Ю. С. Нью енд Ворлд Репорт” він зазначає, що ані Москва, ані Китай не змінили свого погляду на світ, однак, вони прийшли до переконання, що їх власним інтересам служать ліпше переговори, ніж війна. ЗСА, зі свого боку, прийшли до того самого переконання у відношенні до своїх інтересів. Президент вважає, що мир вимагає сили, що правильна структура миру спирається на союзах і на збройній силі, вистачальній для оборони проти агресора.

Щодо війни в Індо-Китаї, то Москва, очевидно, хоче дотягнути її до виборів у ЗСА, щоб вплинути на вибір такого президента, який має в своїй програмі припинення війни за всяку ціну. Але вже видно, що демократи мають малі шанси виграти вибори, і тому можна кожного дня сподіватися припинення вогню в Індо-Китаї, з тим, що стан ні війни, ні миру триватиме аж до кінця виборів або й довше. Тимчасом Комісія Закордонних Справ Конгресу схвалила політику президента Ніксона у В'єтнамі.

Популярність през. Ніксона зростає, він став героєм дня, і преса пише про його „історичну роль в розвитку американської закордонної політики”.

Передвиборчу кампанію в ЗСА розпочала Демократична партія. Її конвенція відбулася в дніх 10-14 липня в Маямі Біч на Флориді. Тому, що радикальні елементи заповідали бурхливі демонстрації, Уряд подбав про утримання ладу і порядку в Маямі Біч: стягнув багато поліції і військо. Але все обмежилося криком.

Як головний президентський кандидат виступав на конвенції сенатор Москі. Тимчасом ситуація раптом змінилася і наперед висунувся сенатор Джордж МекГоверн, якого й вибрали на кандидата значною більшістю голосів. Початкові кандидати — сенатор Губерт Гомфрі і сенатор Едмунд Москі — зrekлися своїх кандидатур.

Демократична Конвенція ухвалила виборчу платформу, уложену по лінії Джорджа МекГоверна, в якій, між іншим, передбачається негайне припинення війни у В'єтнамі, в кожному разі безумовне виведення з тієї країни американських військ по залагодженні справи полонених; зміну підстав оподаткування, зокрема усунення податкових привілеїв для за-

можних громадян і великих корпорацій; зміну системи соціальної опіки — „Вельфару” і заступлення її виплатою державних субсидій; врешті, продовження т. зв. „басінгу”, себто перевозу автобусами шкільних дітей для „расового збалансування”. МекГоверн стримався з включенням до виборчої програми раніше проголошених драстичних точок, як легалізація вживання марихуани, одружування гомосексуалістів, гарантування державою кожній чотириособовій родині мінімального прибутку у висоті 6.500 доларів річно, амнестія для дезертирів.

З пресових коментарів входить, що гасло МекГоверна „Америко, вертайся додому!” є гаслом ізоляціоністичним: перестати займатися заморськими справами і приступити до розбудови власної держави. Але ізоляціонізм у ЗСА давно засуджений.

Демократичним кандидатом на віце-президента МекГоверн призначив сенатора з Мізурі Томаса Іглтона, молодого енергійного політичного діяча, а головно активного противника війни у В'єтнамі, який часто виступає проти збільшення видатків Пентагону. Крім того він має добре стосунки із зорганізованим світом праці. Але, як виявилося, МекГоверн не тішиться популярністю серед членства юній, які не поділяють його поглядів на справу амнестії для дезертирів, на проекти легалізації продажу марихуани, а також на проект закону про аборти. До того ж опозиція пронюхала, що в 1960-их роках Іглтон тричі перебував на лікуванні в психіатричній лікарні. По довгій і несмачній дискусії сен. Іглтон мусів зрезигнувати, щоб не було розколу в Демократичній партії. На його місце призначено Сарджента Шрайвера.

Політичні коментатори пояснюють висліди передвиборчої конвенції демократів і вибір на президентського кандидата сен. МекГоверна

тим, що серед американських виборців з'явився новий елемент — молодь від 18-ти років, яка дістала право голосування. Ці нові виборці спричинилися до радикалізації Демократичної партії і її звороту наліво. Але пресові коментатори твердять, що в ЗСА ніхто не може виграти виборів, не маючи за собою більшості центру, який є поміркованим і неприхильним до драстичних змін.

Представники робітництва, зорганізованого в Американській Федерації Праці, яка охоплює 13 мільйонів членів, згідно з ухвалою своєї Виконавчої Ради, проголосили нейтральність у виборах і заявили, що не будуть підтримувати кандидатів обох партій. Проте, поодинокі юні, як і окремі їх члени, можуть голосувати за когось скочутъ кандидата.

Республіканці вважають, що тільки непередбачена економічна чи мілітарна катастрофа може спричинитися до того, що Ніксон не буде обраний на другу президентську каденцію.

През. Ніксон повідомив, що республіканським кандидатом на віце-президента він запросив Спіро Егню, який і тепер займає це становище. Більшість американського громадянства прийняла призначення С. Егню, який виступає в обороні „права і справедливості”, із задоволенням.

Війна в Індо-Китаї тісно пов’язана з листопадовими виборами, і Урядові Нікsona дуже залежить на тім, щоб ще до того часу війну закінчити.

13-го липня в Парижі відновилися переговори поміж делегаціями ЗСА і Північного В'єтнаму та В'єтконгу. Комуністи поставили вимогу, щоб ЗСА пришинили допомогу для Південного В'єтнаму, очолюваного президентом Нгуен Ван Тю. Ця вимога не є новою. Незалежно від того дорадник Президента Г. Кіссіндже зустрівся в Парижі з членом Політбюро північнов'єтнамської Комуністичної партії Ле Даєм. То для продовження приватних розмов, які провадили вони в минулому році. До кінця липня ті розмови не дали добріх наслідків, і Кіссіндже вернувся до Вашингтону.

На Близькому Сході в звітному часі зайшли події, які зовсім змінюють тамошню ситуацію і мають поважне значення для загальноміжнародної політики. 18-го липня президент Єгипту Анвар Садат проголосив на засіданні Комітету

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors.

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

партії Союзу Арабських Соціалістів, арабської урядової партії, що він попросив московських військових дорадників і спеціалістів залишити Єгипет. Єгипетське військо перебирає від москалів зброю і урядження. Як головну причину цього Садат подав справу непідлегlosti Єгипту. Війну з Ізраїлем він заповідав у 1971 р., тимчасом минула вже половина 1972 року. Студенти в Єгипті демонструють, офіцери змовляються. Переяниення вини на Москву було вдалим маневром.

Ці події треба розглядати на тлі подорожей през. Р. Ніксона до Пекіну і Москви. Вони відбилися також на подіях в Азії і Африці: поділені частини Кореї договорюються про об'єднання без участі великоріджав; президент Пакистану поїхав до Індії шукати згоди; Емен відновив стосунки зі ЗСА і до того ж стремить Судан; Сирія викрутилася від підписання договору з Москвою.

Советські дорадники і фахівці, що перебували в Єгипті, відносилися до арабів з підозрінням, а араби відплачували їм тим самим, здаючи собі справу з того, що Москва підготовляє в Єгипті державний переворот і опанування влади комуністами. Тому гасло Садата: „Москалі, геть з Єгипту!” дістало від арабів загальне схвалення.

В ЗСА і цілому світі прийнято що подію, як поразку Москви. Ізраїльський прем'єр Голда Меїр вважає, що усунення московських військових дорадників з Єгипту може допровадити до корисної зміни ситуації на Близькому Сході. Вона звернулася до през. Садата з пропозицією зустрітися з ним, як рівний з рівним, для спільног обговорення справи мирного розв'язання війни на Близькому Сході. Проте, през. А. Садат на засіданні партійного комітету заявив, що в жаднім випадку не приступить до безпосередніх розмов з Ізраїлем, поки арабські терени знаходяться під ізраїльською військовою окупацією.

В міжчасі надійшла вістка про проголошення об'єднання Ливану і Єгипту.

В Європі також відбуваються політичні зміни. У Франції під натиском президента Помпіду уступив уряд прем'єра Жака Чабан-Дельмоса. Уступив ніби з причин особистих, але також певним є те, що для багатьох симпатиків політики де Голля він був занадто ліберальний. През. Помпіду доручив зформування нового уряду П'єрові Мессмерові, який був близьким співробітником де Голля. Коментатори передбачають, що в складі нового уряду не буде значних змін. Міністром закордонних справ залишиться Моріс Шуман, а міністром оборони М. Дебре. Міністром фінансів буде, мабуть, Ергард Форе. Новий уряд має підготувати нові вибори, що відбудуться за 10 місяців.

Призначення прем'єром Мессмера свідчить про те, що в партії деголістів приирають на силі праві тенденції. Рівночасно соціалісти шукають співпраці з комуністами, які у Франції диспонують 25% виборчих голосів.

Від часу, як през. Ніксон став шукати шляхів нової політики, порозуміння з червоним Китаєм і Москвою, європейські політики застовляються над зasadничим питанням: чи Європа має триматися далі союзу НАТО і покладатися на мілітарну охорону ЗСА, чи творити власну оборонну силу, що спиралася б тільки на європейських силах? Справи ці правдоподібно зактуалізуються після запланованої у Парижі на жовтень конференції представників 10-ох держав Європейської Господарської Спільноти і після виборів у Франції.

В Японії також наступила зміна уряду. Уступив прем'єр-міністер Ейсаку Сато, а на його місце обрано Кокуеї Танака. Перед японським урядом стоять великі проблеми — виведення Японії на шлях великоріджавності, а далі устійнення взаємин з червоним Китаєм і ССРБ. Важливою справою для тієї держави є привернення забраних Москвою Курільських островів і нафтових концесій на Сахаліні. Новий прем'єр кладе натиск на урегулювання стосунків з тими трьома великоріджавами, але дав зрозуміти, що найбільшу вагу прив'язує до приязні між Токіо і Вашингтоном.

Описані вище події викликають питання: чи то є дійсно початок ліквідації великоріджавності „трьох великих”, чи пересування рівноваги сил, чи тільки обмеження світової ролі ЗСА? Відповіді на це питання треба шукати в самих ЗСА. З внутрішніх конфліктів і дебат виходить, що багато американських політичних провідників бажають поменшити значення ЗСА в світі, висуваючи справу одностороннього роззброєння, одностороннього виведення військ з Європи і Індо-Китаю. Тож нема чого

ЗВЕРНЕННЯ п. ЯРОСЛАВА СТЕЦЬКА НА ЗЇЗДІ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕКАРІВ АМЕРИКИ

Високоповажаному Другові, Голові ТУБА, проф. д-рові Дмитрові Штогринові, ЗСА

Дорогий Друже Професоре, Дорогі Друзі!

Щиро вітаю З'їзд Товариства Українських Бібліотекарів Америки і бажаю найкращих успіхів у Ваших нарадах та в усій Вашій дуже важливій праці для української визвольної справи, головно у площині ідейного бою проти Росії і її способу життя, накиненого Україні — проти комунізму.

Українські бібліотекарі мають незвичайно велике завдання в психологічній війні, що є суттєвим компонентом війни в термоядерній добі. Властва книжка, її зміст, пізнання правди — руційні чинники в боротьбі двох протиставних світів — українського і російського у світовому перекрої. Вона дає матеріал для визначення змісту політичної і ідеологічної війни. Вона розкриває правду про Україну, про нову, пробуджену, розбурхану, відроджену Україну нової генерації, як бази, як надії всього світу на перемогу благородних ідей — нації, людини як Богоподібної істоти, соціальної справедливості, правду про необхідність героїки життя, як передумови політичної офензиви.

Без націоналізму не може бути відродження нашої нації, без воюючого християнізму не може бути афірмації найвищих духових вартостей людини, як „думки Бога”. Денаціоналізація життя — це дегероїзація, дехристиянізація життя — це обезкультурення його, це його варваризація. Духове, етичне відродження світу іде з підпільної, національної, патріотичної, націоналістичної України. Частина світу болшевизується духовно, соціально,

дивуватися, коли союзники ЗСА починають сумніватися, що в разі потреби Америка стане в їх обороні. Але в той час, коли дві частини Кореї можуть договорюватися без Москви і Вашингтону, коли можуть говорити Токіо і Китай, то без згоди Москви ніяк не можуть говорити Київ, Варшава, Прага, Будапешт і Софія.

Проте, можна думати, що йдеться тут не лише про зменшення впливів ЗСА, але що починається у світі нова доба, бо зброснняся осягнуло того вершка, коли велика війна виключається. Доба озброєного миру, в якій усі країни мусять дбати про свою оборону і мусять бути пов'язаними із своїми союзниками так, щоб творити достатню силу проти можливих агресорів. Так окреслив ситуацію в світі президент Р. Ніксон.

а тим часом деболшевизація життя людини і нації стала наявним фактом в Україні.

Дивне явище: процес большевизації охоплює декого на Заході, а в Україні вже домінує культ Мороза, культ Сороки — антиподів Дейвіса і Ко.! Космач з його тисячолітньою національною і християнською традицією став універсальним символом боротьби за вічні вартості нації і людини, став символом боротьби проти Вавилону, концепції переміщення народів і людей, заперечення нації і людини, бо немає іншої людини як національна. Космач — проти Вавилону, Київ — проти Москви, св. Софія — проти Кремлю! Україна і Росія — це страшний зудар двох якостей світу! І якраз ширити відповідною дією, відповідним порядкуванням зафікованої у книгах правди про ці протиставні світи, допомогати зглибленню того страшного і величного бою України проти Росії — ваше, дорогі Друзі мої, історичне завдання і післанництво у вільному світі.

Вітаю Вас щиро-дружньо і бажаю виповнення його як великого вкладу в ідейний бій України. Завжди Ваш —

Ярослав Стецько,
голова Проводу ОУН, АБН і ЕРС

*****

РОЗПОДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИБУТКУ СССР

Під таким заголовком з'явилась у підпільному виданні в СССР брошуря А. Гольцова і С. Озерова.

Ця економічна праця присвячена виясненню дійсних розмірів і розподілові національного прибутку СССР, особливо частини в ньому видатків на збросння. Джерела — опубліковані статистичні показники Центрального Статистичного Управління СССР.

Автори, після проведеної ними аналізи, приходять до висновку, що національний прибуток в СССР становить не 70% від національного прибутку ЗСА (за офіційними даними), а 17-20%, при чому частина видатків на збросння в національному прибутку СССР становить 41-51%, а особистого споживання людності — лише 21-31%, що є цілковито унікальним в сучасному світі. Це — „соціалістична економіка”.

У ЗСА видатки на збросння становлять лише 10% національного прибутку, в інших розвинених країнах — ще менше.

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

*****

МЕМОРАНДУМ ДО ПРЕЗ. НІКСОНА І ВІДПОВІТЬ З БІЛОГО ДОМУ

22 квітня 1972 р. голова Головної Управи ООЧСУ, проф. І. Вовчук вислав до Білого Дому меморандум, в якому, між іншим, сказано:

„У зв'язку із запланованою Вами, Пане Президенте, поїздкою до СССР дозвольте передати Вам погляди й міркування Проводу й членства Організації Оборони Чотирьох Свобід України, яка охоплює 52 Відділи у різних місцевостях і стейтах ЗСА. Зокрема вважаємо нашим обов'язком, як громадяни ЗСА, висловити наш погляд на напрямні американської закордонної політики у відношенні до СССР, в рамках якої Ваша поїздка знайде відгомін і серед поневоленого українського народу.

На нашу думку, при визначуванні напрямних зовнішньої політики будь-якої вільної держави, зокрема ЗСА, треба завжди мати на увазі характер советсько-російської тоталітарної системи та її імперіялістичні цілі — підкорення Москви усього світу.

Треба вітати позитивний зворот у розумінні характеру СССР, що позначився останнім часом в Америці: проголошенням інструкції Інформаційною Агенцією ЗСА, в якій директор Агенції, Френк Шекспір, закликає не називати народи в СССР — „советськими”, бо таких народів немає і такий термін є семантичним абсурдом, а називати їх згідно з їхньою національністю: українцями, грузинами, латишами, росіянами, узбеками, вірменами й т. п. Правильно стверджує Ф. Шекспір, що „советської нації нема і ніколи не буде, а вживання такого граматично помилкового терміну лише створює ілюзію однієї щасливої родини, радше, ніж імперіялістичної держави з проблемами національностей”.

Треба вітати також і виступ члена американської делегації в Об'єднаних Націях конгресмена Едварда Дервінського, який перед світовим форумом запротестував проти насильницької окупації режимом СССР республік Естонії, Латвії і Литви. Такий протест на форумі ОН повинна піднести американська делегація і в справі України та інших поневолених Москвою націй в межах СССР. Це тільки причиниться до скріплення морального престижу ЗСА між

країнами вільного світу та серед народів, які опинилися під домінантою комуністичної Москви.

На нашу думку, самий факт запланування поїздки Президента ЗСА до Москви, яка, згідно з пресовими повідомленнями, мала б вплинути на поліпшення взаємин між ЗСА і СССР та довести до евентуальних домовлень в окремих питаннях між ЗСА і СССР, — скріплює авторитет „тюрми народів” — СССР на світовому форумі та внутрі імперії і може причинитися до зростання недовір'я і послаблення престижу ЗСА серед поневолених Москвою народів. Це, зокрема, буде відчутне під цю пору, коли в Україні советсько-російська влада повела нову хвилю переслідувань українських культурних діячів тільки за те, що вони гідно протиставляться насильній русифікації України й нищенню української культурної спадщини і в рамках советських законів домагаються застосування людських прав у СССР, що їх на письмі „забезпечує” навіть і советська Конституція. І це діється в країні, яка на ділі є членом Об'єднаних Націй і підписала Універсальну Декларацію Прав Людини, прийняту Об'єднаними Націями в 1948 році.

В советській дійсності усіх тих українських патріотів, які, покликаючися на права, що їх нібито забезпечує советська Конституція, вимагають припинення духового й фізичного винищування українського народу і забезпечення Україні конституційних прав, советсько-російський режим безпощадно переслідує, в'язнить і засилася у концтабори і в божевільні. Такою є насправді внутрішня політична система СССР, що, побудована на засадах авторитаризму й тоталітаризму монопартії, повністю поневолює людину і ряд колись політично незалежних націй, які впали жертвою російського імперіялізму.

Не зважаючи на такі чи інші вимоги політики сили, яка унапрямлює взаємини між великими державами, ми хочемо підкреслити, що нераціонально і безпідставно є надіяться на тривалий мир, основою якого мало б бути домовлення між ЗСА і СССР. Советський режим за-

інтересований у мирному співіснуванні настільки, наскільки таке співіснування скріплює ССР і створює передумови для поширення впливів советської Росії на дальші території простори. За роки, що минули від часу закінчення другої світової війни, ССР перетворився у політичну й мілітарну силу, яка становить безпосередню загрозу для ЗСА. На цей факт Ви самі, Пане Президенте, неодноразово звертали увагу у своїх зверненнях до Конгресу.

Тепер є ще час на те, щоб відповідною політикою супроти Москви створити передумови для ліквідації загрози збоку ССР. Не виключаючи політики, скерованої на такі чи інші тактичні узгіднення спірних проблем із ССР, Уряд ЗСА повинен послідовно здійснювати стратегічний план, використовуючи слабості советської системи.

ССР — не монолітна держава, а колоніяльна імперія, в склад якої входить багато національностей. Не зважаючи на всі намагання Москви, її досі не вдалось здушити намагань тих народів визволитися від російського поневолення. Наснага цього спротиву советсько-російському режимові та його розміри можуть залежати значною мірою від політики вільного світу, зокрема ЗСА, і від активної допомоги відосереднім тенденціям у ССР. Коли справді Уряд ЗСА заінтересований у справедливому й тривалому мирі у світі, цей момент він повинен брати до уваги. У візасминах із ССР треба б діяти, враховуючи національні інтереси й аспірації всіх народів в ССР, а не тільки російського, приневолюючи таким чином Москву до дефензивної політики, яка у свою чергу створюватиме пригожу атмосферу для скріплення на просторах цілого ССР відосередніх тенденцій.

Висловлюючи ці наші завваги щодо зовнішньої політики Уряду ЗСА, як американські громадяни, що дбають про добро ЗСА і українського народу, ми звертаємося до Вас, Пане Президенте, в ім'я гуманності піднести в Москві справу припинення переслідувань і звільнення українських політичних в'язнів в Україні, які перебувають у надзвичайно важких умовах, а також доручити делегації ЗСА при Об'єднаних Націях піднести на форумі ОН

справу топтання прав людини і народів в ССР, зокрема в Україні.

Така акція не тільки причиниться до скріплення сили й морального престижу ЗСА серед країн вільного світу, але й стане світлом надії для всіх тих, хто живе в умовах національного поневолення і колоніяльного визиску й терору в ССР".

ВІДПОВІДЬ З БЛОГО ДОМУ

(переклад з англійського)

Дорогий Пане Вовчук!

Президент Ніксон просив мене, щоб я відповів на Вашого листа з 22 квітня відносно його поїздки до Советського Союзу і нашої політики щодо України. Перепрошую за опізнення з відповідю, але я можу запевнити Вас, що справи, порушені у Вашому меморандумі, взято під увагу в плянованій у Москві нараді.

Уряд З'єднаних Стейтів традиційно засуджує переслідування меншин без огляду на те, де це діється. Ми суворо осуджуємо практиковане Советським Урядом обмежування національної, релігійної та культурної свободи окремих осіб і груп в Україні.

Я можу запевнити Вас, що мирні зусилля українського народу та інших національних груп забезпечити основні людські права і гідність мають нашу підтримку. Як Ви згадуєте у Вашому листі, ми віримо, що звернення до міжнародного форуму, такого як Об'єднані Нації, є особливо успішним способом, щоб привернути увагу світу на заперечення людських прав у Советському Союзі. Наша делегація в Об'єднаних Націях часто підносить цю справу. Наприклад, 17 березня 1970 р. пані Ріта Гавзер, делегатка З'єднаних Стейтів у Комітеті Людських Прав вимагала, щоб Советський Союз „ужив усіх необхідних заходів, щоб забезпечити квітуче життя для його багатьох меншин". Вона закликала звернути особливу увагу на умови і основні права українського народу.

Наради, що їх відбув Президент Ніксон із советськими лідерами під час його візити 22-30 травня, не усунули глибоких філософічних різниць, які відокремлюють З'єднані Стейти і Советський Союз, однак, ця візита сприяла

6. **Официальный ответственный секретарь Совета**
Официальный ответственный секретарь Совета
Городской Департамент по работе с мигрантами и переселенцами

6. **Официальный ответственный секретарь Совета**
Официальный ответственный секретарь Совета
Городской Департамент по работе с мигрантами и переселенцами

6. **Официальный ответственный секретарь Совета**
Официальный ответственный секретарь Совета
Городской Департамент по работе с мигрантами и переселенцами

6. **Официальный ответственный секретарь Совета**
Официальный ответственный секретарь Совета
Городской Департамент по работе с мигрантами и переселенцами

6. **Официальный ответственный секретарь Совета**
Официальный ответственный секретарь Совета
Городской Департамент по работе с мигрантами и переселенцами

ПЕДОЛОГИЧЕСКАЯ ОБРАЗОВАНИЕ В РОССИИ

Б. Абраменко

активним антикомуністам дарує їх „злочини”, коли вертаються вони „з чистим серцем, із щирим бажанням допомогти своїй батьківщині”. Крім советських агентів, що вже виконали на Заході своє завдання, мало-хто з емігрантів зареагував у ті перші повоєнні роки на заклики московських сирен.

В дальшому своєму наступі Москва вдалася до поодиноких терористичних актів, що завершилися убивством Провідника ОУН Степана Бандери і ряду інших визначних емігрантів. Тоді ж практикувала вони викрадання своїх противників на Заході, яких змушувала під тортурами виступати в Східному Берліні через радіо із „викривленням” і паплюженням українських політичних організацій та їх провідників.

Далішим кроком Москви в наступі на українську еміграцію була зміна її політики терору на політику „усмішок хунгуза”, що, широко вишкряючись, тримає ножа за спиною. В цьому періоді почався масовий наплив до Америки і Західної Європи советської, зокрема української, літератури і преси, советських платівок з „патріотичним” змістом і — приїзд поетів, співаків та різного роду мистецьких ансамблів, зокрема танцювального ансамблю Вірського, що розчулювали українського емігранта, підсилювали у ньому ностальгію і обеззброювали його як антикомуніста.

Тоді, безперечно, КГБ на цьому відтинку мав успіх: йому вдалося розшарувати — як свого часу Сталінові селянство — українську еміграцію на „зестрічальників” і „пікетувальників”, на „невтральних”, готових перейти на позиції „зестрічальників”, і „пасивних”, готових брати в руки транспаренти і пікетувати московських висланців.

Пізніше статті в советській пресі поетів і мистців, що їх як братів зустрічали емігранти, розхолодили їх ентузіазм, бо ці статті були плювками в їх обличчя. А хвиля терору, що знялася проти інтелектуалістів в Україні, які опублікували кілька найбільш переконливих праць про русифікацію і нищення української культури, викликала серед еміграції, зокрема її молоді, величезне обурення і бажання будь-чим допомогти переслідуванням українським патріотам. Протирежимний резистанс, про який довідалась еміграція з підпільних видань, пе-

репачковуваних з України, об'єднував еміграцію в її спільніх зусиллях і собі спричинити в міру можливості до скріплення цього резистансу.

Парафаксом наших днів є зростаючі з кожним роком переписка між емігрантами та їх близькими на рідних землях і туристичний рух в Україну. Браму до Советського Союзу прохилила Москва з кількох причин, з яких найбільше в око впадає її бажання обдерти з доларів „буржуазних націоналістів”. Бож ні для кого не є секретом, що з 10-ох туристів, які їдуть на Україну, 9 не є москово- і советофілами. Безнадійно затуркані советською пропагандою „прогресисти” становлять у тому туристичному русі зовсім відокремлений елемент.

Щождо „легальної”, дозволеної советським урядом переписки, то це для КГБ омріяна можливість контролювати думки своїх підданих і „буржуазних націоналістів”. Немає сумніву, що величезний відсоток листів, які йдуть туди й звідти, перлюструється, і потрібні для КГБ дані призбириуються у відповідних картотеках, щоб при нагоді стати тяжким обвинуваченням для тих, що по той бік заслони. А треба сказати, що наші люди і тут і там, приспані советською пропагандою про лібералізацію режиму, часто дозволяють собі писати такі речі, які, при бажанні, слідчий КГБ може потрактувати, як „антидержавні”, „підривні” чи „націоналістичні”.

Крім бажання мати американські долари, Москва дозволила українським емігрантам відвідувати Україну ще й з інших причин. Дозволяючи їм вступ в основному до великих міст, курортів, на могилу Шевченка, московські пропагандисти показують туристам „товар лицем”: забудовані новими домами вулиці, „люксусові” ресторани і готелі, українські історичні пам'ятки, „місця відпочинку трудящих” — одним словом „щасливе життя” під знаком серпа і молота в „суверенній” Україні. І не один турист на цей гачок ловиться.

Впускаючи українського емігранта в Україну і дозволяючи йому зустрітися з рідними, серед яких можуть бути комсомольці, комуністи, студенти, особи на урядовій службі, пенсіонери, КГБ тим самим по повороті цього емігранта додому запечатує йому уста як антикомуністові і паралізує його як політич-

В. Ласовський

МИСТЕЦТВО І ЖУРНАЛІСТИКА

Мистецтво і журналістика — два поняття генетично відмінні, тож і несполучні. Мистецтво засновується на чуттєвій дії. У сфері уяви мистця зrodжуються певні схвилювання. Ці схвилювання, до речі, наснажувані чуттєвим потенціялом, поступово, як матеріалізовані спіритистична з'ява, набирають окресленої предметової образності і виразності, щоб у якийсь момент зформуватися у візію, готову до винесення її на денне світло і закріплення в мальському, графічному чи різьбарському матеріалі.

Формативом у творенні мистецтва, чи пак мистецькій дії, є естетичні мірила. Активність готового мистецького твору не обмежена часом.

Журналістична діяльність, тож і журналістика, засновані на інтелектуальній базі. Жур-

наліст реєструє певну подію чи явище, виопу-
клюючи їх суттєвість і типовість. У журналіс-
тиці в усіх її тисячних жанрових відмінах, по-
біч гострої актуальності, з черги найважливі-
шою є второність і компетентність у пояснен-
нанні та коментуванні події. Нормативом у
журналістиці є об'єктивність, етичність і пра-
вомовність. Актуальність журналістичної ін-
формації обмежена найменшим відтінком часу,
поза яким деактуалізується і втрачає якості
журналізму.

Це спрощене з'ясування двох понять жур-
налізму і мистецтва достатнє, щоб навіть з до-
помогою найвищуканіших діалектичних мето-
дів пробувати їх звести генетично докупи.
Зовсім несподіваний ефект постане, коли ми
пересунемо обидва поняття з площини гене-
тичних пов'язань у площину механічного уза-
лежнення.

ного емігранта. „З певних причин” він уже не буде виступати в пресі з антисоветськими статтями, не забиратиме голосу на зборах, не пі-
кетуватиме советської амбасади, навіть не кри-
тикуватиме прилюдно советського режиму. А „певні причини” — це те, що на Україні за-
лишив він своїх рідних як закладників.

Декого з наших людей, які вибираються з відвідинами на Україну, не переконують у листах їх рідних навіть такі слова, як „не пишіть до нас більше” або „ми все маємо і нічого не потребуємо”. Ці люди таки їдуть і везуть зі собою купу американського добра, яке дару-
ють рідним, викликаючи тим у їхніх сусідів заздрість і ненависть. А треба сказати, що їдуть і такі люди, яким ліпше було б сидіти вдома з огляду на їх минувшину, бо цими відвідинами наражають вони себе на небезпеку і роблять лиху прислугу своїм рідним.

Декого з туристів органи КГБ затримують і довгими годинами допитують. Зокрема за не-
легальний виїзд на село, до якого їм в'їзд за-
боронений. Про що йшла мова на тих допитах ці туристи по приїзді додому звичайно не роз-
повідають. Деяких нещасливців провокують, підкидаючи в їхні валізки компромітуючі їх

матеріали, а потім арештовують і знов таки допитують уже на „вищому рівні”. Бували й трагічні випадки, що закінчувались розстрілом „зрадників батьківщини”. Яка роль припадає тим, що на допитах „розкололись”, відома лише їм та органам КГБ.

Про те, як небезпечно їздити до СССР емі-
грантам і навіть народженим на Заході їхнім
дітям, які заангажовані в громадській, а тим
паче політичній роботі, свідчить голосна спра-
ва Ярослава Добоша.

Висновок з усього цього один: московсько-
советський режим та його політична поліція,
не зважаючи на пропаганду, назагал залиша-
ються такими, якими були за Сталіна і Хру-
щова. Тому дуже обережними мусять бути ті
емігранти, які рішилися нав'язати листовий
зв'язок із своїми рідними в Україні. І особли-
во обережними та розважливими мусять бути
ті емігранти, які рішилися іхати на зустріч
з ними.

Політичний емігрант, активний антикому-
ніст перестає бути таким з моментом, коли від-
дається в руки ворога чи йде з ним на ком-
проміс, довіряючи йому життя своє і своїх
близьких.

Справді, ефект незвичайний. Перед нами розгортається широченна тематична панорама, предмет, здатний стати матеріалом для розлогої наукової праці.

Отож, механічна пов'язаність. Ясно, що журналізм, як реєстратор і коментатор усіх суспільних явищ, не може випустити з поля зору таке значуще явище, як образотворче мистецтво. Зокрема мальарство. Адже мальарство, як відомо, від першого року нашого століття, а то й ще раніше, стало в авангарді всіх галузей мистецтва та літератури і накидало їм чи, по-м'якшиши вислів, вказувало їм на власні формально-ідеологічні знахідки.

Журналістика, а послідовно преса, це потужний суспільний чинник, причетний до глибоких соціальних, економічних, політичних і культурних перетворень. В односторонньому пов'язанні з мистецтвом, а зокрема пластичним мистецтвом, журналістика, а втім і преса, починаючи з кінця XIX стол., стала поступово міцніючим каталізатором ідеологічно-формальних і тематичних перетворень.

Підкреслено вживаю слів „в односторонньому”, бо у взаєминах з журналізмом мистецтво є всеціло об'єктом, не маючи впливу на характер чи розвиток журналізму в якомусь напрямі, коли власне мистецтво є безупину прицілом для критиків і рецензентів, що постійно затруднені у пресі з мільйоновими накладами.

Преса авторитетом і ерудицією своїх мистецьких референтів формує смаки і вподобання публіки, зацікавлює її непоміченими явищами, пригашує зацікавлення до тих, що досі користувалися розголосом, висуває одних мистців, відсовує в тінь інших.

Пресу і тільки пресу можна звинувачувати в головокружному чергуванні „ізмів”, починаючи від імпресіонізму, що колись йому заграно тріумфальний марш в поході на вершини успіхів, мовляв, ось дочекалась наша культура того, що на мистецького Пегаса покладено сідло науки.*)

А потім пішли в якомусь дикому розгулі направки, піднапрямки, гучні маніфести, що, ще не прогомонивши як слід, були заглушувані черговими. А в усьому преса, преса, преса. Які це демони вселяються в особи журналістів, критиків і рецензентів, що вони, як терміти, роз'їдають те, що вчора звеличували, а завтра

будуть споруджувати нові барвисті лаштунки, щоб післязавтра їх стягнути з виду і покинути як зайву ганчірку? Останнє речення слід уважати не як осуд, а як ствердження. Во може й справді мистецтву треба каталізатора для того, щоб внутрішніми й зовнішніми змінами здоганяти крутіж політичних подій, неймовірний розвиток технології? Можливо. Але що в опініях, осудах і схваленнях, якими преса опечатує, як контрольними бандеролями, подачу для масового споживання, приховано багато перекупств і грубих спекуляцій, т. зв. мершандів, торгівців мистецькими творами, — це інша справа.

Досі мова про пресу, а втім і журналістику, у культурно високо розвинених державних народів. Про пресові органи з мільйоновими накладами, з гурмами співробітників, кореспондентів, редакторів відділів, спеціалістів в економіці, політиці, технічних науках, мистецтві.

Що ж доведеться сказати про українську пресу, ту що п'ять десятків років на східних землях під московським каравулом, чи ту, що на західних землях, до великого ісходу з малотисячними накладами ледве животіла? Яку ж то мистецьку дійсність могла вона там чи там формувати? І кому було з українських журналістів робити це по-фаховому?

Українська журналістика в діяспорі не збагатила на мистецтвознавців. Правда, кожна наша більша чи менша газета докладає всіх зусиль, щоб дати час від часу оцінку якоїсь значнішої мистецької події. Проте, брак мистецтвознавців сприяє тому, що про мистецтво як не пишуть самі мистці, то дуже часто пописують невігласи, які стають на котурни менторів і повчують мистців, дають їм задовільні або нездовільні оцінки. На жаль, виступи таких шептух від мистецтва заноситься в якісь мірі на конто української журналістики...

А проте, в історії української журналістики записані золоті сторінки гармонійного симбіозу власне журналістики і графічного мистецтва. Згадаймо тільки „Пресову кватиру” УСС чи підпільні періодичні або неперіодичні видання УПА, вже поминаючи такі мистецькі журнали, видавані в Галичині, до першої світової війни, як „Артистичний Вісник”, редактований мистцем Іваном Трушем, і в проміжку двох світових воєн „Мистецтво” під редакцією

мистця Павла Ковжуна та „Карби” (згаслі по першому числі) у виданні групи молодих мистців „Руб”. Сьогодні важко повірити, в яких неймовірно важких умовах, при недостачі технічних засобів, коли в заступстві цинкографічних кліш дереворізи вияскравлювали зміст статті або летючку підпільного журналіста. І так рука-в-руку український журналіст-вояк і вояк-український мистець з автоматом на плечі чи пістолем при боці виконували почесну службу в своїх спеціальностях під вибухами стрілен і гранат, у бункрах і підвалах. І засвідчували перед українським народом, перед ворогом, перед світом і майбутністю високу ідейність і посвяту людини з почесним званням українського журналіста.

Либонь у світовій історії журналізму і у співдії мистецтва таких осійних сторінок ми не знайдемо.

На закінчення напрошується деяке відхилення від теми в силу обставин, хоч це відхилення по суті тільки навантажує нашу пресу ще одним важливим завданням.

Хай би ото наша преса, шановні наші журналісти, поряд з кличем, викуваним нашими мириянами „Церква в потребі”, стали виковувати на сторінках преси і в серцях нашого читача, в його думках і переконаннях ключ „Українська душа в потребі”.

Культуротворення в наших діяспоральних умовах у відступі. Виставки образів чи появи книжок це здебільшого наслідок посвяти самих мистців і письменників. Культурні події, що їх реєструємо на всіх вільних континентах як вияви культурного рівня нашої збріноти, це на ділі явища не стимульовані збрінотою.

Вступаємо в тривожний період існування діяспорального українства, коли моря чужих культур все дужче, все помітніше розмивають острови українства. Кому ж як не українському журналістству припадає завдання піднести високо прапор культури, а на прапорі тому виписати історичні слова “In hoc signo vinceris!” (під цим знаком переможеш).

^{*)} Досліди над т. зв. спектральною з'явою у фізиці дехто пов'язує з виникненням імпресіонізму в малярстві, заснованого на розбиванні освітлення предмету на кольорові цятки в межах спектральної семібарви.

ОБЕРЕЖНО З ЦИТАТАМИ!

У канадійському „Вільному Світі” з 19 червня, (американському виданні „Канадійського Фармера”) якийсь п. Ф. Лобода у своїй не позбавленій темпераменту статті п. н. „Боротьба з комунізмом” так суперліберально повівся з цитатами, що читачеві годі зрозуміти, де „Український Вісник”, що це й досі виходить підпільно на Україні, а де „Вісник ООЧСУ”, що виходить в Нью Йорку. Щоб не бути голословінми, наводимо зразок такого суперліберального орудування цитатами:

„Ось, — пише згаданий вище п. Лобода, — приклад з деякої (?) укр. преси про цю „захалявщину”. „Вісник” не друкує таких документів (як правило, анонімових), які є антирадянськими, тобто заперечують демократичним шляхом обрані ради, як форму участі громадян у керівництві державою, і антикомуністичними, тобто відкидають у цілому комуністичну ідеологію як таку...” („Вісник ООЧСУ”, вересень 1971 рік, стаття „Самвидав” — „Укр. Вісник”, В. Золоторіг).

Спантелічений п. Лободою читач може й справді подумати, що наведена цитата належить авторові „Вісника ООЧСУ” В. Золоторогові або що „Вісник ООЧСУ” боронить засади редакторів „Українського Вісника”. А воно зовсім не так. Пан Лобода не розшолопав, в чому справа, а редактор „ВільногоСвіту” не перевірив цитати, взятої з вступної статті „Українського Вісника” і подані ніби як цитата з „Вісника ООЧСУ”. І вийшов прикрай конфуз.

Якби ж п. Лобода і п. редактор „ВільногоСвіту” дали собі труду і прочитали статтю В. Золоторога трохи далі, то побачили б чорним на білому ось таке:

„З повною начебто серйозністю наведені в експозе (українського) „Вісника” слова „демократичним шляхом обрані ради (совети — ред.) як форма участі громадян у керівництві державою” — або прозорий параван, за яким криється гостра іронія, розрахована на вдумливого читача, або одно із згаданих вище зозулиних яєчок, підкинутих до (українського) „Вісника” по дорозі з московської Луб’янки до котроїс із західних амбасад, до яких ті яєчка перевозять у недоторканьї для кагебістів дипломатичних валізах. Політично підковані на всі чотири ноги, досконалі знавці історії комуністичної партії, зокрема її деградації з рівня політичної революційної партії на рівень чорносотенно-го Союзу Русского Народу, живі свідки тих „демократичних виборів”, що відбуваються в СССР, таких слів написати не могли. Та ще й у програмковій, вступній статті”.

Ось так воно, пане Лободо!

*****

Складайте на Пресовий Фонд!

*****

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРОВОДУ ОУН ПРО СМЕРТЬ Д. ЧАЙКОВСЬКОГО

З глибоким смутком повідомляємо членство ОУН і все українське громадянство, що довгорічний провідний член ОУН і її керівних органів, невтомний редактор численних організаційних видань

бл. п. ДАНИЛО ЧАЙКОВСКИЙ

народжений 19 березня 1909 року в Мишкові, повіт Заліщики, номер по важкій недузі 3 липня 1972 року в шпиталі в Ірвінгтоні, ЗСА.

Він з молодечих літ був діяльним членом спершу в Союзі Української Націоналістичної Молоді на ЗУЗ, потім, з 1929 р., в Організації Українських Націоналістів. За його видавничу діяльність і ширення націоналістичних ідей у підпільних виданнях і легальному тижневику „Нове Село” у Львові був ув'язнений польською поліцією.

Після окупації ЗУЗ він працює з 1940 р. в Пропагандивній референтурі як керівник нелегального технічно-видавничого відділу та в старшинському штабі сотн. Романа Шухевича як референт пропагандивних вишколів для війська. З вибухом німецько-російської війни 1941 року входить у склад Центральної Південної Групи з унапрямленням на Київ спершу як заступник, а вкоротці як керівник Пропагандивної референтури.

Під час затримки Південної групи у Львові Гестапо арештує його разом з працівниками референтури і засилає до тюрем і концтаборів, де він перебуває до закінчення війни 1945 р.

Осівши в Мюнхені, він стає 1946 р. референтом Пропаганди ЗЧ ОУН. З Мюнхену переїздить до Франції 1948 р., де стає редактором тижневика „Українець у Франції” і перебуває на тому пості 7 років.

Вернувшись знову до Мюнхену, стає головним редактором „Шляху Перемоги” в 1955-1967 рр. П'ята Конференція ЗЧ ОУН обирає його головою Головної Ради, на якому пості він залишається в роках 1955-1968. Переїхавши до ЗСА в 1967 р., він працює в сумівському видавництві і пізніше також редактором в українському щоденнику „Америка”. В рр. 1970-72 був членом редколегії „Вісника ОЧСУ”.

Попри свою політичну і редакційну працю Данило Чайковський знаходить час на літературну творчість. Друком появилися описи в'язничних переживань у концтаборі Авшвіц п. з. „Хочу жити”, збірка новел „Наші дні” і ряд промов з на-

годи національних і організаційних роковин, як теж опрацьована ним велика документальна праця „Московські вбивці Степана Бандери перед судом”.

Смерть Данила Чайковського є дошкільною втратою не лише для кадрів ОУН, але й для нашої суспільності.

ПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

90-РІЧЧЯ ХРИСТИ АЛЧЕВСЬКОЇ

Советська преса на Україні із властивим їй лицемірством відзначила 90-річчя з дня народження Христини Олексіївни Алчевської, педагога і обдарованої поетеси. Цю жінку, яка вийшла з родини власника банку і копалень в Донбасі, яка все своє життя присвятила рідній країні і її народові, соцістські гіпокрити називають тепер „інтернаціоналісткою”, що „рішуче виступала проти українського буржуазного націоналізму”.

Поетична спадщина Христі Алчевської (збірки „Туга за сонцем” — 1907 р., „Сонце з-за хмар” — 1910 р., „Вишневий цвіт” — 1912 р., „Пісня серед просторів” — 1914 р. і „Пробудження” — 1922 р.) власне і уривається на 1922-му році, хоч померла вона у Харкові в 1931 році. Советські сторожові пси літератури десять років відмовляли їй дозволу видати свою чергову збірку поезій, і вона вряди-годи містила в журналах лише короткі вірші. У 1931 р. не раз обіцяли в советських видавництвах видати її ювілейну збірку, але все обмежилося на обіцянках, бо Христя Алчевська не була „своя”.

Високоосвічена жінка (закінчила учительські високі курси в Парижі) Христя Олексіївна Алчевська, ідучи стопами своєї матері Христини Данилевни, провадила діяльну громадську і освітню працю серед народу (славнозвісні недільні школи в Харкові) і брала безпосередню участь в підготовці тритомового анотованого покажчика книжок для народного і дитячого читання п. н. „Що читати народові?”, що його укладали вчительки харківської жіночої недільної школи з ініціативи та за участю її матері.

У той час, коли вшанування Тараса Шевченка царським урядом було суvero заборонене, в садибі Алчевських у Харкові встановлено перше в Україні велике погруддя поета роботи відомого скульптора В. Беклемішева, що експонується тепер в Київському Державному музеї ім. Шевченка.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД ВІСНИКА

Д-р. Михайло Кушнір

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕД НАМИ

(Продовження)

ІІІ. Проблеми освіти і духового життя

1. Усуспільнення культури

Процес демократизації та нові технічні можливості утривалювати й переказувати культурні добра висунули проблему усуспільнення культури. Вперше виступила ця проблема в XIX столітті — в часі популяризації. Шляхом розповсюджування освіти мало бути досягнене наближення нижчих верств до культурного доробку минулого. І хоча на це розповсюджування покладали великі надії, майбутнє виявило, що вони не були вповні оправдані. Те, що вдалося осiąгнути, полягало радше в защепленні елементарних уміlostей користуватися знаряддями культурного життя, ніж у переказанні глибшої духової культури. Почалася критика ідеї популяризації освіти.

В тій критиці особливо наголошувано те, що т. зв. екстенсивні методи є сумнівні і що вони повинні бути заступлені інтенсивними методами, які мають на очі окремі людські особовості, а не анонімову масу. Процес засвоювання культури — думали в тому таборі — не є інтелектуальним процесом і не полягає в тому, щоб про щось „довідатися“. Він є переживанням і дозріванням, а не вислідом доброго поінформування. Тому добір культурних дібр не може бути уодноманітнений і шаблоновий. Особовість, що себе освічує, має право окреслювати його стосовно своїх потреб і зацікавлень. Ця критика скріпилася особливо, коли молоді суспільні верстви двигнулися з історичного занедбання настільки, що почули власну, оригінальну вартість. В стосунку до народу таку ситуацію передбачав і антиципував вже романтизм.

Але тоді це були ще радше думки про народ, ніж думки самого народу. Суспільною дійсністю вони стали щойно наприкінці XIX століття, рівночасно з пробудженням національної свідомості широких мас, а потім пробудженням свідомості пролетаріату. Ті круги не розуміли вже усуспільнення культури як по-

пуляризацію. Навпаки, воно було передусім пробою суду над вартостями шляхетської, чи пак буржуазної культури. Воно було отієля змаганням до самородного творення вартостей. Усуспільнення культури означало введення її в круг життєвого досвіду тих верств. В подібному напрямі пішов французький націоналізм і фашистські течії. Бо й вони протиставлялися традиційній концепції популяризування загальнолюдських дібр, хоча ревізію тієї концепції переводили з іншого становища, ніж народні й пролетарські рухи. Усуспільнення культури означало для фашистських течій по-перше — очищення її з чужих елементів, по-друге — зв'язання її з долею народу, особливо в політичному житті. В XX столітті ми є свідками — особливо в Німеччині і в ССР — великих проб наближування дібр культури до життя мас шляхом спеціального виселекціонування тих дібр відповідно до вимог панівного типу думання і діяння.

Ця акція виявляє нам небезпеки, які віддавна скривалися в критиці традиційної засади популяризації. Ця критика слушно закидала тій діяльності певну інтелектуалістичну наївність і зарозумілість, і також, до деякої міри, слушно обвинувачувала її в клясовій односторонності. Але вона неслушно відкидала й те, чому — може недосконало — та діяльність давала вираз, а саме: переконання, що правдиві добра культури є одні для всіх. Саме тій ідеї, що, без уваги на суспільну верству і національну приналежність, грецька трагедія і різьба, українська ікона, драма Шекспіра, поезія Шевченка, музика Бетговена, українська народня пісня, досліди Галілея і Пастера, філософія Томи з Аквіні, Канта і Григорія Сковороди, мальарство Сезана і графіка Нарбута — є незрушимою вартістю для всіх людей.

Отже, протиставляючися усуспільнюванню культури шляхом доктринерського пристосування її до суспільно-політичних обставин і вводження її таким чином у зв'язок із партікулярними пристрастями, — стаємо на ста-

новиці, що всяка діяльність у тій ділянці мусить мати на оці культурні добра в їх загальнолюдській вартості. Таке поставлення справи не облегшує праці над усуненням культури, але робить її труднішою. Воно означає зрезигнування з легких надій на виконання її шляхом революційних заходів. Усунення культури не можна осiąгнути шляхом перевороту чи перелому. Воно вимагає довгохвильових праць, всесторонніх праць.

У методах діяння — інтегральне діяння протиставляється сьогодні зусиллям, обмеженим тільки одною ділянкою. Не можна перевести усунення, дбаючи виключно про справи духової культури, про книжки, театр, образотворче мистецтво, радіо, телевізію. Во нам не йдеться про пасивну консумцію, але нам ідеться про виховання постави активного відбирача. А активний відбирач народжується тільки в сприятливих умовах життя. Бо немає духових зацікавлень, які були б вповні незалежні від умовин. Вони є звичайно такі, якою є ціла людина. Коли, отже, хочемо здобути людину для її участі в світі краси і правди, то мусимо дбати про те, щоб її щоденне життя створювало відповідні умовини для дозрівання в ній духових потреб. Тому зусилля в ділянці усунення духової культури є безплідні, коли їх не супроводять змагання, що перебудовують господарське, суспільне і політичне життя в напрямі розбуджування особових вартостей.

А далі, наше діяння, якого ціллю є опіка над відбирачами, протиставиться діянням, що змагають до керування творчістю. Творчість вимагає тільки відповідних умовин, але коли йдеться про її зміст — вона мусить залишитися вільною. Накази уряду чи партії дезорганізують творчість і обнижують її. Але творчість потребує дійсно суспільного резонансу, і творець шукає його сам за себе. Коли подбаемо про те, щоб виховати публіку — і то не для якогось окресленого типу творів, але взагалі публіку податну, що реагує на культурні вартості — тоді між творцями і відбирачами нав'яжеться спонтанний зв'язок, найбільш плідний для обох сторін. Творці з власної волі покинуть свої каплички. Це виховання відбирачів мусить бути некорисливе в стислому значенні цього слова. Уряд чи партія не можуть

намагатися осiąгати будь-які побічні цілі шляхом освітньо-культурних установ, що мають служити всім поміччю і радою. Нашим завданням є устійнити форми тих установ.

До них будуть належати передусім різноманітні типи шкіл. Шкільний устрій повинен бути такий, щоб запевнював усім доступ до культури. Але хоча б він був навіть якнайбільше справедливим, — він не є вистачальним з нарядом, бо охоплює тільки людей у періоді їхнього дитинства й молодості. Шляхи для дорослих мусуть бути будовані окремо.

Для порівняння варто познайомитись із поглядом на ці справи українського націоналізму. В книжці Четвертий Великий Збір ОУН — т. I. Постанови — читаємо:

„Культурний процес випливає з самих надр народної душі, з духу нації і втілює його ідеї в літературній, мистецькій і теж науковій творчості. В центрі культурного порядкування повинен стояти правдивий зміст гуманістичних наук” (Культура і духове життя — Основи культурної політики — т. 4).

„Культурна політика в українській державі має забезпечувати всебічні духові потреби народу і безперервно підносити його культурно-етичний рівень”.

„Для всебічного розвитку культури і збагачування духового й етично-морального життя всіх громадян українська держава має за завдання забезпечити в Україні:

- свободу слова й преси, віри і переконань;
- свободу релігії та тих культів, які не суперечать суспільній моралі;
- свободу творчості і розвитку в ділянках науковій, мистецькій, літературній тощо”. (Там же тт. 6 і 7).

„Українська самостійна держава приділить велику увагу народній освіті і вихованню молоді, запевняючи всім громадянам держави рівні права на освіту” . . . „Українська школа має підносити загальну освіту всього населення України, запевняти всебічний розвиток індивідуальних здібностей молоді і давати їй фахове знання, підготовляючи фахівців і дослідників в різних ділянках життя”.

„В розбудові українського шкільництва буде застосований принцип єдності шкільної системи, при якій учні без перешкод зможуть переходити всі ступені навчання, починаючи

Михайло Гікавий

МОЇ ЗУСТРІЧІ

ПОЛКОВНИК ПАВЛО ТАЛАН

З полковником Армії УНР Павлом Таланом, що народився 1887 р. на Чернігівщині, був земляком гетьмана Павла Скоропадського, брав участь в партизанці і Зимових Походах, я познайомився в таборі інтернованих поля-

найнижчим і кінчаючи найвищим. Система освіти має охоплювати: дошкільне виховання до 6 років; обов'язкові народні школи; обов'язкові середні школи різних типів; високі школи різних типів; позашкільну освіту; молодечі організації і школи для недорозвинених учнів".

„Молодь в українській державі буде отримувати безоплатно виховання в передшкіллі, безоплатно освіту в народніх і середніх школах різних типів. Крім того держава має дбати про забезпечення безоплатних студій для здібної молоді у високих школах".

„Для розвитку теоретичної педагогіки і піднесення освіти в Україні буде створена академія педагогічних наук у Києві з філіями в більших містах України. Також будуть зорганізовані науково-дослідні педагогічні інститути для дослідження та поліпшення педагогічних процесів, педагогічні станції та лябораторії і зразкові школи". (Там же, розділ: Народна освіта і виховання — тт. 1, 2, 3, 4, 6).

Впроваджуюча лектура: Михайло Кушнір: „Проблема і методи усунення культури” — Література і мистецтво (додаток до „Гомону України”) — чч. 9, 10, 11, 12/1966, 1, 2/1967 — Михайло Кушнір: „Державницька освіта і виховання” — „Визвольний Шлях” — кн. 9 і 10/1934; — Михайло Кушнір: „Шлях до культури” — Альманах „Гомону України” — 1962 р.;

Поглиблююча лектура: В. Bauch: "Die erzieherische Bedeutung der Kulturgüter" (1930); — O. Kutzner: "Der Weg zur Kultur" (1919); — E. Spranger: "Lebensformen" (1950); — Михайло Кушнір: „Велич мистецства й відродження культури” (1968); — N. Johannsen: "Kulturbegriff und Erziehungswissenschaft" (1925).

ками українських старшин і вояків. Знав його, як шевченкознавця і журналіста, який писав під різними псевдонімами, найчастіше під псевдонімом Павло Лан або й власним прізвищем.

Полк. Павло Талан у таборах інтернованих був засновником і постійним співробітником журналів „Вінок” та „Веселка”.

Близче запізнався я з полк. П. Таланом у Львові, коли був адміністратором видавництва д-ра Д. Донцова, а полк. П. Талан жив у м. Олеско, був співробітником „Вісника” і кольпортером його видань. Навчившись фаху переплетника, він також oprавляв „Вісник”, „Квартальник Вісника” і друковані цим видавництвом книжки.

Полк П. Талан був патріотом-націоналістом і великим прихильником д-ра Д. Донцова та його ідеології. Усі твори д-ра Д. Донцова прочитав він по кілька разів.

Приїхавши до Америки, полк. П. Талан замешкав у Балтиморі. Там значно молодша від нього дружина стала до праці, а він дуже часто хворів і тому працював з довгими перервами і час від часу виступав в українській пресі. Я мешкав тоді в Чикаго, і ми не зустрічалися, хоч часто переписувались. Наше листування, почавшись у 1952 році, тривало аж до самої його смерті в 1960 році.

У своїх листах полк. П. Талан порушував актуальні події, писав про свій настрій і погляди на ті чи інші справи. З великою прихильністю висловлювався він про д-ра Д. Донцова і Олену Телігу, мав деякі застереження щодо Євгена Маланюка і займав негативне становище супроти Івана Багряного, зокрема в зв'язку з його віршем про Тараса Шевченка, його деякими політичними концепціями і проповідуваннями ним твердженнями про „наші кадри в комсомолі і комуністичній партії”. Осуджував неморальні вчинки Миколи Левицького і критично ставився до деяких інших українських політичних діячів.

Світлої пам'яті полк. Павло Талан мріяв про нову національну революцію на Україні, був великим прихильником українських націона-

Леонід Полтава

КОМІСІЯ "ПРАВ ЛЮДИНИ" ОН

Якщо хтось загубив на залізничній станції річ, то звертається до поліційної сторожі на тій станції — нікому не прийде в голову звертатись у такій справі до випадкового продавця квітів. Якщо десь порушують права людини, то в тій справі, природня річ, потерпілі або їх представники звертаються до Комісії Прав Людини ОН, особливо ж коли до режиму в своїй країні звернутись не можна, бо то наперед приречений на невдачу захід.

До Комісії Прав Людини, створеної при Об'єднаних Націях, звертаються з усіх сторін. Світ занадто невпорядкований і відносини між урядами і громадянами, як і між самими громадянами, занадто невпорядковані. Така Комісія мала й матиме завжди повні руки справ та проблем. Коли 127 українців-евангелістів посилали листа-протеста до ЦК КПСС у Москву, прохаючи найвищих режимників, щоб наказали припинити переслідування тих людей за їхню віру, то з Москви не було ніякої відповіді. І як вона могла бути, адже ця сама Москва наказала своїм опрічникам на місцях в Україні переслідувати вірних! Тоді та група написала листа до Комісії Прав Людини ОН — і також не дісталася ніякої відповіді. Такий наш світ: в час найбільшого розвитку комунікації, радіо, телевізії, світової преси, засобів транспорту — людина запитує і залишається без відповіді. Тоді людина починає запитувати себе: чому немає відповіді? Чому немає реакції на її крик, що сталося з цим світом?

Якщо ці запитання віднести до Комісії Прав Людини ОН, то відповідь ясна й коротка: там засіли червоні людолови. ССР завдає тон у праці Комісії в справах освіти і культури ОН, ЮНЕСКО, і той же ССР, найбільш антигуманний витвір у ХХ столітті, завдає тон у Комісії Прав Людини. Спільно з країнами-сателітами та двома послужливими підголосками від

лістів-революціонерів та їх ідеології і все своє життя присвятив визвольним ідеалам українського народу, вірним сином якого залишився до своєї смерті.

(Далі на стор. 33-ї)

„Української ССР” та „Білоруської ССР”sovets'ko-moskov's'kiy представник у Комісії Прав Людини почував себе так, немов сидить на московському троні в Кремлі, а не на міжнародному кріслі Об'єднаних Націй у Нью Йорку.

Довкола себе совєтсько-московська делегація зорганізувала чималий гурт арабських країн та деяких представників з новостворених, без жадного політичного і державного досвіду африканських країн. За намовою московського керівника всі вони на засіданнях Комісії Прав Людини ось уже роками „розглядають” такі питання, як „американський імперіалізм у В'єтнамі” або ж „ізраїльський імперіалізм на Близькому Сході”. Комісія Прав Людини дістала за останні 10 років сотні, може й тисячі, листів, як окремих осіб, так і збірних, у тому числі й від 27 000 католиків з Литовської ССР, з проханням виступити в обороні їхніх природніх, людських і національних прав, топтаних людененависницею Москвою. Але члени Комісії, дістаючи добре платні, не цікавляться такими справами. Скільки вже листів передано й переслано тій Комісії тільки від представників української спільноти в Америці — в обороні незаконно засуджуваних і переслідуваних діячів української культури в „Українській ССР” — жадної реакції. Також американський амбасадор до ОН Дж. Буш стереотипно відповідає на різні запити американців українського походження — від УККА до індивідуальних осіб: ми не згідні з політикою переслідування прав людини — ми з вами (в душі!) — і на цім кінчаються всі „реалітети”.

Та кожній терпеливості приходить край. У червні ц. р. так звану діяльність Комісії Прав Людини гостро скритикував той же американський посол до ОН Джордж Буш. До нього приєднався представник Англії. Представник Еквадору в ОН, відомий приятель поневолених націй, Хосе Мартінез Кобо заявив на форумі ОН, що Комісія Прав Людини ОН засуджує сама себе на загибель, на ліквідацію. Його відразу ж підтримали представники Голляндії та

В. Гаврилюк

ДЕШО НА ТЕМУ ПОЕЗІЇ

(З приводу збірки поезій В. Біляєва — „Поліття”)

Сучасна окрилена ентузіазмом національного почування поезія України настільки полонила нашого читача, що майже відтиснула на задній плян інтерес до поетичної творчості емігрантських поетів, які свою творчість формували вже в новій дійсності. Звичайно екзотика нам до болю дорогої музики рідного слова, що віддзеркалює всю драматичну ситуацію на нашій батьківщині, не може не хвилювати нашу зранену тugoю і переживаннями духовість тут, поза межами України.

Все це незалежна істина, все таки вона не виправдує байдужості та апатії нашого читача до еміграційної поезії, до того, чим вона надихана,

Англії. Вони вказали, наприклад, на те, що Комісія ніколи не поцікавилася війною в Судані, що триває вже 17 років і нищить не тільки права людини, а й самих людей; Комісія не розглядала справи Бангладешу і не цікавиться міжплемінною війною в Бурунді, де не-письменні люди вирізують одне одного в прапорах, і де тільки цього року загинуло 150 000 людей.

На жаль, ніхто з західних представників до ОН не заявив, як колись прем'єр Канади Джон Діфенбейкер: „А що із свободолюбною Україною?” Комісія Прав Людини дуже активна, але однобока, з відвертим червоним ухилом, дійсно призначила сама себе на ліквідацію. Та від цього не легше тим, яких Москва вирішила зліkvідувати.

Який вихід?

Поки що один: від осени цього року не переставати і не втомлюватись демонструвати перед ОН у Нью Йорку, добиваючись від ОН уваги до поневолених націй і до захисту елементарних прав людини і народів на Сході Європи, передусім у нашій нескореній Україні. А про інші заходи мусять подбати УККА та в міжнародному масштабі СКВУ. Що такі міжнародні заходи важливі і що вони приносять успіх, свідчить діяльність АВН, який на міжнародному форумі добився осуду комунізму й Москви збоку ВАКЛ, або ж заяви таких світових особистостей, як Льомбардо в Італії, Штравс у Західній Німеччині, прем'єр Японії Ейсаку Сато та ін.

куди прямує, до її ідей та мистецьких осягів. Адже існує в нас під сучасну пору покоління поетів, які хай і не творять якоїсь суцільної групи, та все таки творчо й ідейно виявляють багато спільніх особливостей. Нехай у кожного з цих поетів існує своя система вислову і свій автентичний тематичний зміст, іх все таки об'єднують своєрідні літературні та світоглядово-ідейні прикмети.

За характером цю поезію можна класифікувати як неоромантичну, тому що в ній помітні деякі особливості поезії романтичної, такі, наприклад, як знатна відсутність споглядально-міркувальної об'єктивності, а натомість помітніший культ творчого індивідуалізму з усіма притаманностями, що завжди вирізняли літературний індивідуалізм.

Без сумніву, творчість поетів, про яких тут мова, тежде в чому зобов'язана своїм видатним прекурорзам, особливо з так званого неокласичного табору.

В першу чергу це стосується режиму творчої дисципліни та засобів поетичного вислову, а також високого культу рідної мови, як символу патріотичного почуття. Адже за узаконення прав рідної мови українська нація воює, змагається і борониться проти чужомовних інвазій.

До цієї категорії, на нашу думку, належать майже всі видатніші українські поети нашої національної діяспори. До цієї категорії поетів належить і поет В. Біляєв. Суворо вирівняна формально і доволі ощадна на ліричну сповідь, збірка поезій В. Біляєва, яку випустило видавництво „Київ” у 1970 році, кращий зразок нашої „еміграційної” поетичної творчості. Стrophи чітко ритмічні, рими точні, але не банальні, хоч можливо, що музичність фраз і цілих мовних періодів, втиснута в надто цупкий реторичний лад, якоюсь мірою уодноманітнє симпатичну ліричну чуттєвість. Алеж це авторська особливість, особливість його чоловічого характеру, що не дозволяє собі на вибухи особистих почувань у формах віршованої строфіки.

Збірка вийшла під назвою „Поліття”. Обкладинка технічно витримана, на жаль, непоетична і занадто спрощена в мистецькому розумінні. Та вони й не новина, що більшість збірок поезій у нас позбавлена принадної і вишуканої оздоби. Звичайно вони шабельоново компоновані і часто оздоблені мертвим віньєтним штампом.

Погодимося, що зайвий локсус нам не дуже до стилю в сучасній нашій ситуації, але смак — це інша справа, і його треба виплекати, бо може від таких от ніби другорядних питань типографії залежить видавничий успіх на книжковому ринку, зокрема в такій матерії, як мистецька література та поезія.

Софія Наумович

ВИННИЧЕНКО, ГРУШЕВСЬКИЙ, САРТР...

Писати про Винниченка — дуже клопітливо. Адже час від часу українська преса нагадує, а то й передруковує його писання з 20-их років, які він публікував — навіть окремими книжками, — для українців, та ще гірше: у чужинецьких часописах і журналах проти уряду УНР та Гол. Отамана Симона Петлюри. Ці писання надихані такою ненавистю до своїх земляків — політичних противників, — що, читаючи їх, відчувається несмак і обурення, а заразом гніточий сором, що голова Директорії — прем'єр Уряду України, — міг знизитися до такого, м'яко кажучи, „недипломатичного” способу вислову, та ще й перед чужими людьми.

Такі ж самі, а то й гірші, були його постійні намагання замирюватися з большевиками, його накази розпустити українське військо саме тоді, коли треба було його формувати для оборони країни, його ніяк не демократична нетolerантність до інших українських партій, його вузький і примітивний ateїзм, заради якого він відсунув від будови української державності такий преважливий чинник як рідна Церква, і що найгірше: його безприкладна наївність і сліпа довірливість до москалів, яких, на його думку, замість вигнати з України, треба було... „переконати”!...

Такий самий, був і президент України — Михайло Грушевський, що свій капітулянтський поворот у підкорену Україну окупив „Відкритим” (покаянним) листом” до голови окупованої УССР — Раковського, надрукувавши його, мов на глум, у журналі з Шевченковим гаслом „Борітесь — поборете!” (ч. 10/1921 р.). У ньому він писав, що готовий „переступити через трупи” українців, „що безвинно погинули від червоних куль, через попіл наших культурних скарбів”, понижених „на страх української „контрреволюції” большевицькими генералами”, що він „ніяк не хотів би, щоб „большевики впали” і тому звертається „як соціаліст до соціаліста” і т. п. небилиці, які виявили не тільки брак будь-якої амбіції й національної гордості в голові держави, але й те ж саме, що й у Винниченка, — наївне до-

вір’я до москалів, що цим упідленням він окупить собі „наукову” працю в їхній неволі!...

Однаке, хоч обидва вони були нікудишніми політиками та безхарактерними людьми, рівночасно обидва були — кожний у своїй ділянці — перший талановитим письменником, другий — одним із найкращих наших істориків. І коли нам доводиться відділяти Грушевського-історика від Грушевського-політика, то так само слід нам відділити й Винниченка-письменника від Винниченка-політика.

На жаль і таке відділення доволі делікатне, бо політичні настанови обидвох відбилися й на їхній творчості — науковій і літературній. Адже наші молодші історики, суто національної настанови, закидають Грушевському невмісне трактування історії України під кутом однієї кляси — „народніх мас”, щоб не сказати „пролетаріату”, бо це з наукового погляду так само помилкове, як і трактування історії з погляду аристократії чи буржуазії. Літературознавці ж закидають Винниченкові протимистецьку тенденційність і навмисне, не завжди психологічно виправдане, змалювання героїв, як уособлення політичних гасел, і те саме, що й у Грушевського, обожнювання „пролетаріату”, який у часах життя і дій цих „державних мужів” національно-свідомим і українським не був.

Залишаючи Грушевського історикам, займемося літературною творчістю Винниченка, що має не тільки свої літературні вартості, але й незвичайно цікаві психологічні вказівки до взасмин двох народів-врагів, на які чомусь досі ніхто не звернув уваги. Винниченко був перший в українській літературі, що, як Мопассан у французькій, відкрив протиріччя між гарними соціалістичними гаслами і дійсністю. Ці протиріччя яскраво заперечували паперові слова героїв-гасел, що їх черпав Винниченко з тодішньої московської літератури.

Та що цікавіше: цими протиріччями займається — 50 років пізніше від українського письменника — французький філософ-екзистенціаліст Жан Поль Сартр. В одному з наших есеїв ми порівняли вже Сартрові „Брудні руки” з романом Антоненка - Давидовича

„Смерть”.* Сьогодні спробуємо прирівняти Сартрів „Зрілий вік” (Л’яж де резон) з Винниченковою „Чесністю з собою”.

„Перчик” у тому, що те, про що пише тепер Сартр і очманює світового міщанина своюю нігілістичною філософією, — це „винайшов” уже півстоліття тому український Винниченко, — так само деморалізуючи й розкладаючи українську інтелігенцію. Чи читав Сартр Винниченка — не знаємо, хоч така можливість існує, бож багато Винниченкових творів доступні йому московською мовою.

Коли взяти для порівняння Винниченкову „філософію” про те, що ніякий злочин — не злочин, коли він для добра „справи”, що немає чого соромитися бути проституткою — адже це такий самий „фах”, як і кожний інший, що треба потурати людським „звироднінням”, бо вони „природні”, що „зробити дитину” поганій дівчині це „добре діло”, бо йнакше вона не зазнала б любови й т. п., а важливе тільки одне: бути „чесним з собою” — то, достеменнісінко такі самі „ідеї” знайдемо, тільки набагато пізніше, у різних творах славетного Сартра...

Візьмемо за приклад „Зрілий вік” Поля Сартра, з якого зачитуємо деякі місця, — наче перекладені з Винниченка й пристосовані до французької ментальності. При цьому нам приемно з’ясувати, що український письменник має кращий стиль і цікавіші, жвавіші діялоги, його дія швидко посувається вперед, хоч і переривана частими, несподіваними, проте повними напруження епізодами. У Сартра ж навпаки — дія волочеться поволі, кожний новий розділ починається там, де закінчився попередній, деякі сцени розтягнені до зануди, а діялоги — це радше подвійні монологи.

Ось що говорить Сартрів герой про мораль: „Треба робити все, що забагнеться, думати про те, що подобається, й відповідати тільки перед самим собою” (202). Чим це не Винниченківська „чесність з собою”? Та ось сартрівський герой (московського походження) вирішив украсти книжку, — подібно як Винниченків Мирон вирішив украсти гроші у багатого промисловця для бідної родини хворого Тараса. У на-

шого письменника бодай благородні спонуки, Сартровому комуністові просто книжка „сподобалася”. І ось він „вправляється” у злодійстві: краде спершу 17 зубочисток, 12 попільнничок та грибок до церування панчіх. Він навчився швидко і, порахувавши в думці „раз, два, три”, скопив книжку в книгарні на Сен Мішель і спокійно помаршував до хати. „Чесно з собою”...

Як у романі „Божки” Винниченків герой кохається з поганою дівчиною, щоб їй „зробити приємність”, так у Сартра педераст (432) одружується з вагітною дівчиною, „бо вона хоче вийти заміж”... І коли Винниченко проповідує, що у проституції нічого злого немає, коли вважати її „професією”, а „вільна любов” це природна річ. бож „мужчини забажеш, іди, любого вибираї, веди сюди, роби, що хочеш” („Чесність з собою”), то Сартр каже своєму герою Матесві дивуватися, що педераст соромиться: „Чого ж тобі соромно?... Коли б я був на твоєму місці, я б вимагав собі місця під сонцем, бо це такий самий нахил, як кожний інший” (436)...

Очевидно, в обох письменників існує проблема екзистенціалізму — і знову ж таки — у Винниченка вона давніша! При чому герой Сартра белендять про свої „межові ситуації” радше теоретично-безглуздо: „Він хотів бути мертвим, і він животіє, він думає, що хотів би бути мертвим, він думає, що він думає наче б хотів бути мертвим...” (397) „бажання поволі змінилося в тривогу: він був сам”... „невиносна насолода животіння” (398). Винниченко не вдається до таких маячинь, але показує образами й діями, — зокрема ж у романах і драмах з життя української й московської еміграції у Парижі, — як вони, опинившись у справжній межовій ситуації після втрати батьківщини, — власне животіють, борсаються, підпадають найгіршим навикам і пристрастям, намагаються видобутися з того багна, але їм не вдається. Вони таки і справді, не надумано, відчувають еміграційну самотність, через що їх виникає у них, зовсім логічно, відвічне філософічне запитання: „Яка мета існування?”

Проте й без порівняння зі світовими письменниками й філософами Володимир Винниченко займатиме в українській літературі своє місце, і ми не большевики, щоб його викресли-

*), „Коли прирівняти”, „Овид” 1961 ч. 3.

ти з неї. Слід тільки підкреслити ці вартості, які він до неї вносить.

Для цього дуже добре годиться його оповідання „Босяк”, на яке звернула ще свою увагу Леся Українка — першорядний знавець світових літератур, не згадуючи теж про добру оцінку І. Франка. Інші ж наші „критики” вкрай фальшиво аналізували цей твір, мовляв, „не вдалася спроба”... А тимчасом Винниченкова „спроба” вдалася дуже й дуже добре: вона виявила, може навіть усупереч замірам автора, — цілковиту неможливість співіснування двох націй — української й московської, — у яких немає нічого спільнотного й яких відмежовує все.

Оповідання починається, подібно як „Інтермеццо” Коцюбинського: молодий інтелігент чи студент втомився містом і вибирається на село. На тому подібність кінчається, бо коли герой Коцюбинського зустрічається з українським селянином, то Винниченків, — з московським „пролетарем”. Ось як він виглядав:

„... Жовтобрудна кепка з пропаленою діркою, з якої, як пір’я, стирчало червонувате волосся. Червона і брудна до того, ніби нею мили підлогу, сорочка була розпанахана... Босі ноги, здавалось, були обтягнені порепаною, не добре вимазаною дьогтем, шкуркою для чобіт... Присадкуватий, неначе збухлий, з величезними руками і понурим лицем, зарослим колючою щетиною волосся... це був один із тих центрів свіtotвору, яких природа так щедро розсипає побіля монопольок, на пристанях, базарах, обідряних, набухлих, сплячих уденів поміж дровиняками... обліплених, як стервятиня, мухами і яких на грубій, буденній мові звати — босяками”.

Який вигляд такого московського босяка, така ж і його поведінка. Не питуючи власника, що під вечір сів поїсти біля вогню, він „притягнув до себе хустку з розложеню на ній їжею, взяв мій ножик і склав собі в кишеню. Замість його виняв з тої ж кишені величого... складаного ножа... одбатував великий шматок хліба, потім сала і став уміннати... На мене він не дивився... як чоловік, який прийшов до себе додому...”

Український подорожник зважився звернути йому увагу:

„— Хм! А це, товариш, неделікатно так робить...”

На це дістав відповідь:

— Пішов вон зцидова!

Гість зовсім не жартував. На збухлім, зарослім лиці його, особливо в круглих, маленьких з обвислими мішечками очах, була ненастість і гидливість... Що я міг кинутись на його він, очевидно, й думки не допускав, певний чи в собі, чи в моєму страху перед ним”.

З’ївши все, що приготував собі студент і не зважаючи на його прохання:

— Ти пий собі чай, іж на здоров’я, я сваритися не буду. Ну, тільки ж і мені дай трохи. — ніж він держав напоготові:

— Ти ще довго будеш тут варнякатъ?...

— Ну, що ж? Доведеться мені без вечері снать лягати! — зрезигновано сказав українець. Але далі босяк „зняв покришку з чайніка і вилив чай на пісок”.

— Та що ж ти робиш?... На що ж ти виливаєш? Я ж можу випити.

— А випив би? Га?... Може ще й з сахарцем?”

І з цими словами московський заволока почав поволі, грудка за грудкою викидати цукор у Дніпро. А наш добродушний українець міркує так:

„Це вже було явне глузування. Можна ще було помиритись з тим, що голодний, темний і грубий чоловік однімає в тебе іжу й єсть її... що він не хоче поділитись нею з тобою ж і ховав собі остатки на завтра. Але що він їх нищить, собі навіть на шкоду, з цим помиритись було вже не так легко”.

У відповідь на ці „психологічні” міркування москаль „вітер об штани ніж, зручніше взяв його в руку і ступив до мене. Трохи сутулуватий з похиленою великою і тупою головою, з широченим задом, він нагадував бугая.

— Ну, коли ти такий товариш і добряка, так давай сюди свої чоботи! — зробив він легкий закликаючий жест ножем... У мене ноги боліні, а у тебе он які білі та здорові...

— Правда твоя... — згодився я — На, получай чоботи. Тобі вони потрібніші...” І знову благородно міркує: „Он яке нетривке людське щастя! І до чого неспокійні люди. Як мало у них мудрого спокою й як багато безпричинної ворожнечі...”

Після таких ще кількох історій українець, маючи іноді фізичну перевагу над босяком, відібравши йому ножка, — все йому прощає і що більше: зобов'язується заробити гроши й віддати йому за вчинений у воду гаманець з грішми. Хитрий москаль своїм тупим розумом доглупався, що має діло з ідейним „сіцілістом”, тож і всіляко використовував цю ситуацію. І це якраз дуже талановито відобразив Винниченко: „Значить, цей чоловік чесний, — міркував босяк, — або ж другими словами дурний. І ти мусиш бути чесним зі мною, який тебе має грабувати”. Українцеві міркування були якраз протилежні: „Наочний доказ чесності мусить на його впливунти”, — і, очевидно, помилкові. Бо ніякі чесноти не могли впливунти на бандита, і Винниченко майстерно змалював вроджену злочинність москалевої вдачі під час їхньої дальшої мандрівки степами:

„Коли на дорозі нікого нема, він звертає в хліба і ступає по них, уперто, з сонно-злісним усміхом топчучи їх. Побачивши попереду сіру посмітнюшку, він піднімає свою ломаку й штурляє в птичку... Край дороги пасуться мужицькі коні... Босяк помалу підходить до їх, ловить і, розпутавши, сильно б'є ломакою по спинах... На вітання стрічних людей він мовчить або відповідає матюками, лякаючи і вражаючи їх...”

Але по-рабськи терпеливий і вибачливий до чужого українець (до своїх не так!) розжалоблюється: „А іноді раптом незрозуміла, щемляча жалість уколе в серце, хочеться сказати цьому нещасному щось таке, що хоч трохи повернуло б його душу до мене другим боком,” — хоч „з окремих, спеціальних слів, виразів, викликів я виводжу, що йому знайомі тюремні гратеги й злодійська мова”.

Коли замість заплатити за перевіз через Дніпро старенькому дідусею — грішми студента! — босяк штовхав його в човен і відпихав від берега, тоді прокидається здоровий глузд: „Чого ради я йду з якимсь нахабою й робитиму на нього два тижні? Що я йому цим докажу: що одним дурнем більше не світі?” Та не довго діяв розум!

Найший соціаліст (чи не сам Винниченко?) в часі дороги намагається вtokмачити московському зайді марксівські „ідеали”, та цей, дав-

но зміркувавши, з ким має діло, зразу ж практично використовує українську „щирість” шантажем: коли не погодишся на подвійну заплату, то піду до жандарма! А коли студент питав про його пашпорт, то цей, не в тім'я битий, показував йому засмальцюваній, напевно вкрадений, папірець на ім'я якогось Каленика й іронічно посміхається з довірливого українця...

Та найбільшу, непоправну дурницю зробив цей український інтелігент, коли, привівши москаля в українське село і соромлячись його босяцтва, представив його як „політичного”. Бо цей хитрий і безскрупульний ледар, рознюхавши справжню політичну справу в селі, вчинив провокацію з жандармами і привів до чисельних арештів українських хлопців...

Це надзвичайне оповідання вражає психологічною правдою. І навіть деяке перебільшення майже дитячої наївності української вдачі та миролюбності характеру, яка відбирає волю не тільки до нападу на бандита, але навіть до оборони перед ним, — не заперечує мистецької правди. Знаючи історичні факти з часів наших визвольних змагань, треба дивом дивуватися, що українська інтелігенція, та й сам автор, читаючи „Босяка”, — не призадумалися над хитростю і підступністю московського національного характеру і так, як герой оповідання, вірили в те, що москаля можна „переконати”, „переробити” чи „привернути його душу іншим боком”, як дослівно пише Винниченко.

Думається, що коли б українські провідники більше студіювали Винниченкову прозу, як публіцистику, може були б діяли трохи інакше... І тому Винниченко ввійде у нашу літературу як талановитий автор, що інтуїтивно відчував небезпеку для України й навіть умів її вказати у своїх літературних творах, але в політиці й управі державою проявив себе, як повний, а навіть злочинний невіглас.

БЕЗГЛУЗДЯ МАРКСІВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Анатоль Федосеєв, учений фізик, що підготовляв політ советських космонавтів на Місяць і за це був відзначений ленінською нагороною, а в травні 1971 року втік на Захід., у своїй статті „Про

майбутність Советського Союзу" так пише про державний уклад тієї країни:

„...Мені здається дуже важливим сконкретизувати, що саме в марксизм-соціалізмі неминуче приводить до диктатури, незалежно від того, де його починають здійснювати. Цим зародком диктатури, безумовно, є захоплення державною владою всіх засобів виробництва і міцно з'язаний з цим спосіб тоталітарного централізованого управління країною. Держава стає таким чином монопольною в усіх галузях життя і концентрує в руках людей, що управлюють такою державою, колосальну владу. Такі держави являють собою живий парадокс: з одного боку, ідеальні умови для політичного управління, а з другого — цілковита економічна неуправність внаслідок зруйнування природних — регулюючих — зворотних зв'язків та соціально сполучених критеріїв.

Уявіть собі, що ми мусіли б безперервно дбати про кожну клітину нашого тіла, дбати одночасно і про руки, і про ноги, і про шлунок, і так далі, про те, щоб одна рука не виросла довшою за другу, і щоб ця друга не атрофувалась. Можна не сумніватися, що ви дуже скоро обернулися б на потвору, якщо не розвалилися б зовсім.

Тим то природа дуже розумно наділила наш мозок гостро обмеженими повноваженнями, надавши всім органам і клітинам тіла практично повну автономію, незалежність від центрального управління нашого мозку. Тому соціалістична, марксівська держава в такій же мірі соціально і економічно безглузд, як було б безглуздим наше власне тіло, коли б усе в ньому управлялось нашою свідомістю".

ЛЕНІН У ЗАПЛЬОМБОВАНОМУ ВАГОНІ

Документальні дані про те, як у 1917 році, в кінці першої світової війни, німці перевезли Леніна із Швейцарії до Росії через кайзерівську Німеччину в надії, що це допоможе йому вийти з тієї війни переможцями, розповів син організатора цього переїзду, Фріца Пляттен, одного із засновників III Інтернаціоналу і секретаря швейцарської соціал-демократичної партії, що 1942 року згинув у сталінському концтаборі. Свої спогади, базовані на автентичних документах, вмістив Н. Фріц Пляттен 1967 р. в цюrixькій газеті „Фольксрехт".

Ця операція, писав Фріц Пляттен, була втручанням у хід світової історії, бо хто міг думати, що ці люди, тобто Ленін і його найближчі помічники, зможуть стати вождями й керівниками стомільйонного народу. Без Леніна більшевики, можливо, не вистояли б у перші критичні місяці.

Ф. Пляттен наводить цитату з книжки В. Черчілла „Світова криза":

„У середині квітня німці прийняли дуже сумне рішення. Людендорф лише глухо про нього згадує. При цьому треба взяти під увагу ту одчайдушну гру, на яку німецькі вожді вже відважились. Вони дійшли до того, що пішли на необмежену війну під водою, хоч і змогли в той час уже зміркувати, що вона потягне за собою виступ проти них Америки. На західному фронті вони з самого початку стосували найстрашніші засоби нападу, що були тоді в їх розпорядженні. Вони широко використовували отруйні гази і винайшли „вогнемет". Проти Росії ж вони застосували ще страшнішу зброю, що лякала їх самих. У запльомбованому вагоні, немов епідемічну бацілю, вони вислали Леніна з Швейцарії до Росії".

Німецький генерал Макс Гофман писав: „Подібно до того, як я кидав у ворожі шанці гранати, як пускаю на них отруйні гази, я як ворог маю право стосувати й засоби пропаганди проти ворожих з'єднань". У з'язку з цією стратегією німецький контррозвідник Ганс Штайвакс телеграфував із Стокгольму: „Виїзд Леніна до Росії вдався. Його діяльність розвивається згідно з нашим бажанням".

У своїй повісті „Зоряний годинник людства" письменник Стефан Цвайг писав:

„І поїзд рушив у напрямі Готтмадінгену — німецької прикордонної станції. Третя година десять хвилин — і годинник світу змінив свій хід. Мільйони нищівних стрілень випущено в цій світовій війні. Інженери продовжували винаходити найважчі, найпотужніші, найбільш далекосяжні. Але жадне стрільно не було таким далекосяжним і рішальним, як той поїзд, що був набитий найбільш небезпечними і рішучими революціонерами століття і що мчався в цей момент від швейцарського кордону через цілу Німеччину, щоб досягти Петербургу і висадити в повітря порядок часу".

Крім залишених батьком документів, Н. Ф. Пляттен використав також працю німецького історика Вернера Гальвега „Поворот Леніна до Росії в 1917 році", в якій цей автор цитує документи німецького міністерства закордонних справ, а також документи, що потрапили до рук англійців у 1945 році, і документи кайзерівського посольства у Берні, в Швейцарії.

Історію поїздки Леніна до Росії через Німеччину Н. Ф. Пляттен написав у формі щоденника, в якому докладно розповідає про підготову і реалізацію цієї поїздки, прослідковуючи всю „гру" свого батька.

Як відомо, Тимчасовий уряд в Петрограді потягнув був Леніна до суду за „зраду батьківщини" під час війни. Але Ленін на суд не з'явився, перевеховуючись у Фінляндії і під Петроградом. В офіційній історії комуністичної партії ССРВ всього цього, звичайно, не згадується, бо це — „наклеп на великого Леніна".

МЕМОРАНДУМ АКАДЕМІКА САХАРОВА

У березні 1971 р. академік А. Сахаров, якого називають „батьком советської атомової бомби”, переслав був генеральному секретарові КПСС Брежнєву свій меморандум, в якому вважає за конечні дати всім підсоветським народам основні громадянські свободи. Брежнєв ніяк на те не зареагував, і тоді акад. Сахаров передав копію свого меморандуму представникам преси. В советських газетах також не було ніякої реакції, але на Заході зміст меморандуму набув широкого розголосу. Недавно в Америці з'явилась „Післямова” до меморандуму А. Сахарова, уривки з якої нижче друкуємо.

„Я все ще вважаю, — пише акад. Сахаров, — що подолання трагічних протиріч і небезпек нашої епохи можливе лише на шляху зближення і взаємної деформації капіталізму і соціалістичного укладу”. На думку акад. Сахарова, конечним є послаблення проявів централізму партійно-державної бюрократичної монополії ССР, як в економічній діяльності виробництва і споживання, так і в діяльності ідеології та культури. Рішальне значення матиме демократизація суспільства, розвиток прилюдності, законності і забезпечення основних прав людини. Єдиною справжньою гарантією збереження людських цінностей в хаосі некерованих змін і трагічних потрясень є свобода переконання людини, її моральне прагнення до добра.

„Наше суспільство, — пише О. Сахаров, — заражене апатією, лицемірством, егоїзмом, прихованою жорстокістю. Більшість представників його найвищої верстви — партійно-державного апарату управління, вищих просперуючих прошарків інтелігенції, цупко тримаються за свої явні й таємні привілеї і глибоко байдужі до порушень прав людини, до прогресу, до безпеки і майбутності людства. Інші, затурбовані, не можуть дозволити собі ніякого вільнодумства і приречені на болісний розлад самих із собою”.

Акад. Сахаров стверджує, що пияцтво в ССР прибрало розмірів національного лиха. Воно — один із симптомів моральної деградації суспільства, яке щораз глибше занурюється в стан хронічного алькогольного отруєння. Тому необхідно забезпечити для всіх на ділі, а не на словах, рівні можливості просування на роботі, в освіті і в культурному зростанні, необхідно зліквідувати систему привілеїв, дати населенню більшу ідеологічну свободу, цілковито припинити всі форми переслідування за особисті переконання, провести докорінну реформу освіти.

Безплатний характер охорони народного здоров'я і освіти, — продовжує акад. Сахаров, — не більше, як економічна ілюзія в суспільстві, де вся додаткова вартість експропріюється і розподіляється державою. Стан освіти і охорони здоров'я народів — це злидність лікарень, убогість сіль-

ських шкіл, переповнені класи, бідність і пригнобленість народного вчителя, лицемірство у вихованні, яке поширює на молоде покоління дух байдужності до моральних, мистецьких і наукових вартостей.

Щоб оздоровити суспільство, — пише акад. Сахаров, — треба припинити переслідування з політичних мотивів як у судових і психіатричних формах, так і в усіх інших. Основні клясово-соціальні та ідеологічні риси укладу ССР після смерті Сталіна не зазнали істотних змін. Слідом за ілюзорним у значній мірі лібералізмом знов обмежується ідеологічну свободу, здушується не контролювану державою інформацію, свідомо загострюється національні проблеми. Особливо хвилює мене, — пише акад. Сахаров, — хвиля політичних арештів у перші місяці 1972 року. Численні арешти мали місце на Україні. Арешти мали місце також у Москві, Ленінграді і в інших районах країни. Увагу громадянства привернули суди над Буковським у Москві, над Строкатовою (дружина С. Караванського — ред.) в Одесі і ін. Є факти психіатричної рецесії, наприклад справа поета Купоноса на Україні.

Акад. Сахаров звертає окрему увагу на переслідування релігії в ССР — „одне з найповажніших своїми наслідками порушень прав людини”, і мілітаризацію економіки, що „покладає глибоке тавро на міжнародну та внутрішню політику, приводить до порушення демократії і законності, створює загрозу для миру”.

„Я пишу, — закінчує своє „Післяслово” акад. Сахаров, — незабаром після підписання з ЗСА важливих угод про обмеження стратегічної зброї. Хочеться вірити в почуття відповідальності перед людством політичних керівників. Хочеться вірити, що ці угоди мають не тільки символічне значення”.

ВІДНОВЛЕНО ДІЯЛЬНІСТЬ УНУ

Організації Українського Визвольного Фронту в ЗСА, при підтримці українських наукових установ і професійних академічних товариств, в неділю 7-го травня у Великій залі Українського Народного Дому в Нью Йорку відновили діяльність Українського Народного Університету — УНУ.

Відкрив УНУ голова ГУ ООСУ проф. Іван Вовчук привітанням присутніх та загальною характеристикою значення тієї інституції для піднесення культурного рівня української спільноти. До Президії проф. І. Вовчук запросив д-ра Олександра Соколишина, п-і Дарію Степаняк і міgra Володимира Левенция. Д-р Ол. Соколишин представив доповідача, д-ра Михайла Кушніра з Вашингтону, відомого громадсько-політичного діяча, учасника українських визвольних змагань, кол. голову АДУК,

члена Головної Управи СУМА, ГУ ООСЧУ, Політичної Ради УККА та члена НГШ, автора багатьох праць на тему філософії українського націоналізму і мистецтва.

Д-р М. Кушнір виголосив доповідь н. т. „Григорій Сковорода — людина і філософ”. У своїй доповіді він вказав на советські перекручення творів Гр. Сковороди і докладно зілюстрував розвиток ідеалістичного світогляду Сковороди в противагу пануючому тоді раціоналізму.

В УССР досі ще не видано праць Гр. Сковороди українською мовою. На основі листів Сковороди до свого учня Ковалинського доповідач дав характеристику світогляду Сковороди, глибоко релігійної людини, українського патріота, а не як пишуть тепер в УССР пропагатора братерства України з Москвою.

О. С.

ДЕМОНСТРАЦІЯ У ВАШИНГТОНІ

13 травня 3,000 української молоді у вишиванках або з синьо-жовтыми опасками, підтриманої старшими, демонструвала у столиці ЗСА проти Москви.

Демонстрацію зорганізовано на заклик ТУСМ, підхоплений Конференцією Молодечих Організацій та схвалений Радою Директорів УККА.

До Вашингтону прибули 30 автобусів, навіть з Чикаго, Детройту, Бонфallo й інших даліких міст та сотні приватних авт.

Після відповідної програми перед пам'ятником Т. Шевченка, де промовляли інж. М. Семанишин і ін. офіційні чинники, співав хор „Жайворонок”, молодь і старші громадяни переважно з УВФронту, перейшли перед Білій Дім. Там була вручена петиція президентові Р. Ніксонові з проханням порушити в Москві і Києві справу переслідувань українців на їхній рідній землі. Головну промову виголосив д-р Вол. Душник від УККА, а після переходу демонстрантів до парку „Серкл” — член Екзекутиви УККА ред. Володимир Мазур (УНПоміч). Молоді промовці закликали Америку допомогти Україні й іншим поневоленим націям. Деякі промовці висловлювали обурення, що замало прибуло до Вашингтону старшого громадянства.

Молодь спалила на площі біля 17-К вулиці опудало „Росія” й прapor з серпом та молотом і влаштували на 15 хвилин сидячу демонстрацію, спинившиувесь рух, роздавала летючки в обороні В. Мороза, М. Осадчого й інших арештованих.

Увечері всі демонстранти пішли знову під Білій Дім. В сутінці з поліцією частина їх опинилася на Пенсильвінія авеню, що було категорично заборонено, і тому переведено ряд арештів. Дехто був поранений в зударі з кінною поліцією.

Радіо й телевізія передавали про українців, які боронять права України. „Голос Америки” передав звіт про демонстрацію в Україну.

ВІДДІЛ ОЖ ОЧСУ В АСТОРІЇ

Заходом Управи Відділу ОЖ ОЧСУ в Асторії в суботу 17 червня ц. р., о 7-ій год. вечора, в залі будинку СУМА відбулися шири сходини членкин Відділу, присвячені Олені Телізі, з нагоди 30-річчя з дня її трагічної смерті. Програма вечора склалася з дуже змістового реферату про життя і творчість поетеси, який відчитала голова Відділу ОЖ проф. П. Андрієнко-Данчук, і рецитаций з її творів, які виголосили подруги Стефанія Рудик, Стефанія Наум і Стефанія Галатин.

В другій частині програми пані О. Гентіш, секретарка Відділу, відчитала спомин з Рідного Краю про Зелені Свята, а також про вшанування героїв, які полягли за волю України. Вдячні присутні на залі нагородили виконавців і організаторів вечора гучними оплесками. При солодкім і каві присутні ще довго ділилися своїми думками. Загальним бажанням є, щоб українська громада більше цікавилася такими імпрезами та чисельно відвідувала їх.

М. Н.

„НЕ РОБИ, ЩО Я РОБЛЮ, РОБИ, ЯК Я КАЖУ”

Конгресмен Г. Р. Гросс з Йови із обуренням заявив: „Немає гірших лицемірів, як ті офіційні персони, які вимагають для „расового балансу” примусового перевозу школярів автобусами, але самі посилають своїх дітей до приватних школ. Ці ліберали, сказав Г. Р. Гросс, додержуються відомої засади: не роби, що я роблю, роби, як я кажу. Один із конгресових відомих лібералів, який посилає своїх дітей до приватної школи, оправдувався, що він посылав би їх до публічної школи, але „на жаль, ця школа не може забезпечити моїм дітям доброї освіти і виховання”.

Посадник Вашингтону, Д. К., Волтер Вашингтон і міський делегат до Конгресу — Волтер Фавітрай, обидва мурини, навчають своїх дітей у приватних школах.

Це є річ зрозуміла, — стверджує конгресмен Г. Р. Гросс, — що більшість батьків, білих і чорних, хочуть, щоб їхні діти вчилися в поблизуших школах, в знайомому оточенні, а не їздили щодня автобусами до віддалених школ задля „расового балансу”.

*****
1972 РІК — ПІД ЗНАКОМ

30-РІЧЧЯ УПА

*****

Ждан Ласовський

СПОВІДЬ ЕДВАРДА ДОШЕРА

Декілька разів на сторінках „Вісника” я знайомив читачів із розкладовими силами, що діють зовсім явно, камуфляжно або ж у підпіллі на американському континенті в змові проти його населення і його уряду, ставлячи собі за остаточну мету революційний зрыв і застремлення на Капітолі червоної зірки.

Бодай поверховне пізнання цих процесів роз'яснює чимало явищ в американській внутрішній і зовнішній політиці, бо без того роз'яснення ці явища видаються деколи повним абсурдом. На жаль, динаміка цих розкладових сил, зміцнювана кремлівськими стратегами і гришми, така велика, а їх дія така всестороння, що їхні впливи позначаються в усіх ділянках американського життя, починаючи від навчальних програм у середніх і високих школах і кінчаючи на мілітарних плянуваннях оборони країни.

Сповідь Едварда Дошера, що з неї даю вибірку, ще одним яскравим рефлектором розсвітлює нетрі підпільніх злочинних термітів, які підточують мілітарну і моральну силу ЗСА.

**

Два роки, — пише Е. Дошер, — я працював біля Чикаго для СДС (Студенти за Демократичне Суспільство), організуючи робітників, страйки та ангажуючи охочих до участі в агітації проти „брутальності” поліції. Тепер, вліті 1968 р. я був одним з 42 молодих американців, які полетіли незаконно на Кубу через Мексіко.

Я не був комуністом, навіть не був радикалом. Я залишив Стенфордський університет три роки раніше, щоб брати участь в кампанії за громадські права у Міссісіпі, а вернувся пізніше до Чикаго, щоб зайнятися програмою „Суспільної Акції”. Думка про оплачену дорогу і нагода побачити „соціалізм в акції” мене манила.

Я був в другій групі СДС, яка відвідала Кубу, не зважаючи на заборону американського уряду. Нас трактували там як високих гостей. Нам давали найкращі вина та найліпший тушен. Але ця поїздка мені відкрила очі, бо тим часом харчі для кубинців строго обмежувано,

а крамниці, які колись мали всього подостатку, були порожні.

Наші проводирі вихвалювали все. Нас водили по будинках, де люди тулилися в малих кімнатках і виглядали мізерно. Пригадую, я думав тоді, що коли це був найкращий здобуток революції, то „Американську Лівію” обманули. Закриваючи очі на провал кубинської революції, її провідники серйозно ставилися до експорту політичного терору. Для мене Фідель Кастро та Че Гевара були героями. Вони змагалися з диктатором Батістою і перемогли. Але для наших господарів і учителів вони були живими моделями „репресованіх” людей, які подолали гнобителів і визволилися. Кожний проведений там день мав підвищити нашу революційну свідомість, щоб ми створили бойовий фронт в Америці з „живими моделями” як зразками у дії.

Кубинці нас контактували із повстанцями з цілого світу. Один терорист з В'єтконгу оповідав мені, як він підклав бомбу в одному сайгонському ресторані. Ця бомба вбила 40 осіб. Ранений повстанець, перевезений з Венесуелі, оповідав про війну з „імперіалізмом янкі”. Американський священик, якого викинули з Гватемалі за співпрацю з комунізмом, казав, щоб ми бомбардували в Америці військові станиці. „Вживаите для цього священиків”, — казав він, — цим ви злегалізуете революційну роботу”.

П'ять тижнів нам говорили те саме: „Якщо нам вдалося зробити революцію, то й ви здатні до того”. В останніх тижнях індоктринації наша група вже демонструвала свою революційну готовість: спалила американський прапор і вигукувала зі захопленням, коли показували ча екрані як збивали у В'єтнамі американські літаки. Кілька „студентів” для радіо Ганой передавали заклики американським воякам, щоб ті приєднувалися до „світової революції”.

У СВІТ ТЕРОРУ

Я вернувся додому багато мудрішим, а одночасно схильованим і стривоженим, бо те, що кубинці називали „воєнним фронтом”, насправді почало розвиватися в Америці. В Стен-

фордському університеті я відвідав декількох давніх приятелів із СДС. Зустріч відбулася під час їхньої конференції в Болдері, Колорадо. Ця конференція підсилила мое бажання якнайшвидше покинути СДС. На конференції наголос ставили на негайну революцію, конечність нападів на поліцію, бомбардування урядових установ. Вживання наркотиків та дикихексуальні оргії були тут на порядку дня. Це служило начебто для того, щоб зірвати контакт з „нормальним” світом.

Записавшися на університет, я пробував залибітися в науку. Мене мучили думки, що поліція про ці всі речі замало знала. Замало знала про внутрішній механізм революційної організації. Мені було тяжко читати в газетах описи убивств і бомбових замахів. По довгому іспиті совісти я зголосився до ФБІ в Пальо Альто, оповів агентам про свої кубинські пережиття і про події в СДС.

„Добре —, сказав агент ФБІ, — ми хочемо, щоб ти інфільтрував вглиб революційного апарату”.

Два роки я жив подвійним життям: вдень, як студент економіки, а вночі, як член тасмничого, але аж занадто реального революційного підпілля.

Я подав ФБІ багато інформацій про „Нову Лівію”, а також про діяльність партії Чорних Пантер у Каліфорнії. Я завжди здавав собі справу, що мій найменший хибний крок означає для мене смерть.

Багато разів мені довелося йдти в гори на вправи з автоматичною зброєю. Мене заангажували провідники Комітету Негайної Акції Окленду (ОДАК). Це муринська організація, яка підготовляє „серйозну революцію”. Вони мені казали: „Ти є загартований та вміш орудувати зброєю. Нам потрібно когось, щоб допоміг нам оподатковувати торговців наркотиками”.

Така праця була зв’язана з великою небезпекою. Мене раз хотіли були застрілити „Пекельні Ангели”, яких підкупили торговці наркотиками. Було б це їм удалось, якби члени ОДАК не випустили в повітря „штаб” цього клубу мотоциклістів. Після того ніхто вже на мене замахів не робив.

КУПКА ПОПЕЛУ

Джеймса Джонсона я запізнав в університеті 1963 року. Джеймс був дуже добрим студентом, таким добрым, що його запросили білі радикали (він сам чорний), щоб транспортували вибуховий матеріал. Вони пропонували йому, щоб він вступив у колектив більших радикалів. Коли ж тих почали арештовувати, а з ними попався і він, тоді його „приятелі” йому порадили втекти в гори. Його визволили з тюрми і вивезли в Санта Крус, залишивши у малій хатці в горах. Щокілька тижнів йому приносили суху їжу, а за це він мав учити революціонерів саботажної справи.

Я поїхав його відвідати. Ми були самі. Джімі оповів мені таку історію: Провідники Чорної Пантери призначили на екзекуцію одного інформатора, колишнього капітана Чорних Пантер Фреда Беннетта. (Поліція здогадується, що „злочином” було те, що він залюбився в дівчину іншого капітана Пантер). „Контракт” дано брутальному злочинцеві, який заманив Беннетта в гори ніби для вправ з експлозивними матеріалами, поблизу місця, де переховувався Джонсон. Обидва розмовляли дві хвилини, а потім зникли. По хвилині почулися постріли. „Я вбив цю свиню, — сказав екзекутор до Джонсона. — Піди подивитися, як він тепер виглядає”. Те, що Джонсон побачив, потрясло ним до глибини. Труп був без голови. Вбивця облив тіло Беннетта газоліною і кинув на нього запалений сірник.

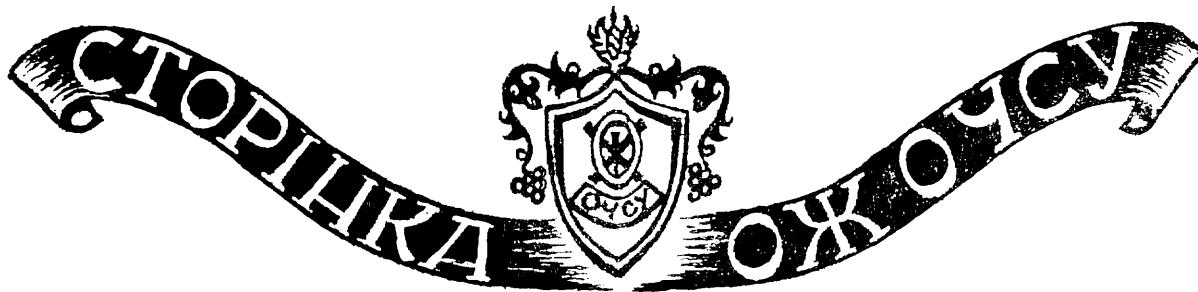
„Це вже два тижні, — сказав мені Джонсон, — я тут божеволію. Забери мене звідсіль”.

Я його повіз до Сан Хосе. А коли Джонсон висів з авта, то я негайно поінформував ФБІ про те, що він мені говорив.

Поліція знайшла на місці убивства Джонсона 80 фунтів динаміту та нітрогліцерини. Тиждень пізніше я туда вернувся. Біля обгорілого дерева знайшов купку попелу, щось подібне до кісток, ключі та гудзик.

ЗАГРОЗА ЗНУТРА

П’ять років у „руси”. Два роки з них як інформатор ФБІ. Я був морально та фізично вимучений. Я скінчив зі завданням. При моїй допомозі поліція дізналась, хто є терористами в районі Бей.

Мир. Ласовська

ЖІНКА-МИСТКИНА

За словом „мистець” стоїть поняття творчої людини поряд з її працею і тими досягненнями, що вона їх має в тій чи іншій галузі мистецтва. Мистців на просторі хоча б тільки нашої, української історії так багато, що, навіть зважуючи тему тільки до жінки-мисткині, не те що за прізвищами не перелічити у журналістичній статті, але навіть розглядати за формальними признаками чи поодинокими га-

У Вашингтоні я зізнавав перед сенатською комісією справедливості. Там я дав мою оцінку радикальної лівиці. Ситуація, сказав я, ніяк не „охолоджується”. Число людей, які готові брати участь в тероризмі, більшає. СДС, Чорні Пантери та інші мало відомі групи зростають і організуються. „Відділи Акцій” нараховують тисячі випадків саботажу. Сотні терористів готові вбивати невинних людей, висаджувати в повітря державні установи.

Розповідаючи перед комісією про все це, я був свідомий того, що мені загрожує. Я бачив огидні політичні екзекуції на власні очі, і я не забиваю цього. Я залишив Сан Франциско. Я завжди замаскований та озброєний. Місяці, роки пройдуть, поки я розпочну жити нормальним життям.

Тепер дуже модно в деяких колах осуджувати та з відразою ставитися до тих людей, які допомагають поліції. Але я не соромлюся своєї роботи. Я гордий з того, що мені вдалося залярювати американське суспільство підтримкою роботою радикалів, які не вагаються тероризувати і вбивати невинних громадян, щоб досягнути свої злочинні цілі.

лузями мистецтва годі. Нашу тему ми заторкнемо тільки в пляні найбільших узагальнень з метою вказати на величезну і відповідальну роль, що її відіграла жінка у формуванні української духовності впродовж цілої нашої історії спершу в царині ужиткового мистецтва а в дальшому в індивідуальному мистецтві. Слід зауважити, що тільки дуже незначну частку мисткинь за прізвищами записує історія нашої культури в індивідуальному мистецтві. Дуже незначно у народному, зі сучасся. А тисячі, тисячі творчих індивідуальностей в царині костюмологічній, керамічній, писанкарській, вишивкарській, килимарській і т. п., коли не влічувати сюди т. зв. народньої словесності чи мелосу, гинуть враз зі своїми прізвищами у мороку минулого і забуття.

**

Згідно з гіпотезами деяких дослідників життя первісної людини спів був першим проявом мистецької творчості. Згідно з цією гіпотезою уявляємо собі, що коли пічерна людина вигукувала, замість мови в нинішньому розумінні, декілька слабо артикульованих слів, то пічерна мати, приголюючи своє немовля, мугикала йому щось ніби колискову. В дальшому мугикання перейшло в мелодію, а ще даліше, підсиленій словом, спів став уже не тільки колисковою, але й джерелом вияву глибоких переживань чи почувань. І почав передаватися з покоління в покоління.

Спів у сполучі з танком дав початок трьом видам вияву почувань: культових, еротичних та розвагових. Вже у сивій давнині на наших землях дівчата виводили гагілок, сполучаючи

в них всі три види танково-вокальних виявів. До сьогодні дійшли до нас у спадщині від прадавніх мисткинь залишки цієї високої мистецької творчості, дивуючи нас своїми якостями і культурною звершеністю. Скільки ж тих безцінних щедеврів, веснівок, гагілок, колядок і шедрівок ще з так званих поганських часів погубилося на тисячолітній історичній дорозі нашого народу!

Жінка, як охоронниця домашнього вогнища, залишалася вдома, коли чоловік її йшов на лови чи на війну. Примітивне вогнище у захисній печері заступило з часом вогнище посеред ставленої курної хати, а ще далі велика на півсвітлиці піч. Напевно і в пічному житлі і в курній хаті жінка наводила порядки і чепурила її різними способами. Вже викопалини жителі з прадавніх часів вказують на намагання жінки орнаментуванням стін житлових споруд іззовні і всередині, а згодом печей, вводити естетичний момент у побут, як невід'ємну його складову частину. До сьогодні збереглися кахлі, що їх розписом займалася жінка. Ці кахлі своїми мистецькими, а навіть технічними якостями не поступаються перед найдавнішими керамічними виробами.

Майже неподибуване в інших народів з'являється писанкарське мистецтво. В цій ділянці українська жінка від прадавен неперевершена мисткиня. І майстерність і мистецькість писання писанок сягають, згідно з дослідами, ще передхристиянських часів, і передаються з роду в рід, культивуються до сьогодні, досягаючи справді таки щедеврів.

Мистецькі вартості української вишивки, вирізувань чи галту — тема не менше багата за писанкарство чи керамічну та настінну орнаментику. Скільки в цьому жанрі культурного, і чуттєвого багатства! Візьмімо для прикладу звичайну, мережану хустину. Її галтувала дівчина в подарунок для коханого. Галтуючи, обов'язково приспівувала. У співі виливалася своє кохання, свою тугу і хвилювання в сподіванні зустрічі з укоханим. Свої почування, вкладені у виконання пісні, дівчина може й мимохіт передавала формуванню узору чи доброві кольорів у виводженному візерунку. І чи звичайну хустку вигалтувала дівчина? В її приоздоблення вписана її туга, кохання чи ніжна мрійність. А далі, вишивані рушники,

які здебільша затратили свою ужиткову призначенність, а стали мистецькими, декоративними творами, що відігравали символічну роль в ритуалі святання, оздоблювали ікони і відпроваджували покійника на кладовище. Ще далі сорочки, плахти, головні прикраси, золотом ткані фелони і віттарні прикраси, коругви, килими... Та чи й злічиш оті багатоці скарби, віками творені жінкою, що, бувши мисткинею, одночасно була і матір'ю, і домашньою робітницею, і помічником чоловікові на польових роботах?

На тлі ХХ стол. з'являються мисткині професійного типу, творчість яких уже не тоне в гущі анонімового мистецтва, а пов'язується з особою творця, його прізвищем, і кожний твір, переданий народові, характеризує його індивідуальність. В давнину жінка навчалася фольклорного мистецтва в родинному кругі, у матері звичайно. До вишого школення в мистецтві був призначений тільки хлопець. Зате в ХХ стол., під впливом емансипаційних зрушен, не зважаючи на окупацію всіх українських земель ворожими займанцями і назагал невідрядний економічний стан нашого загалу, хроніка нашого культурного життя, починаючи з дев'ятсотих років нотус появу цілої плеяди професійних мисткин. З навчальних закладів різних галузей мистецтва Києва, Парижу, Праги, Відня, Львова, Варшави, Кракова, а в період після другої світової війни Нью Йорку, Чікаго, Монреалю, Буенос Айресу, Торонто виходять мисткині малярства, різьби, графіки, танку, співу, інструменталістки, композиторки, авторки, майстри фотографіки ужиткового мистецтва і т. д.

Еміграційні умовини створили нове положення і нові можливості для нашої жінки в індивідуальному мистецтві. Назагал непоганий економічний стан наших родин на різних континентах дає більше змоги вишколювати дівчат у всіх галузях мистецтва, як це було на рідних землях, а в дальшому, професійним мисткинням входити в творчі кадри господарів країн поселення. Вже сьогодні масмо відомих співачок, малярок, різьбарок, балерин, інструменталісток, які визначаються посеред чужинців своїми талантами і приносять честь напомому народові, очевидно, коли до нього признаються. В останніх роках наплив до різноманіт-

них мистецьких шкіл наших дівчат значно більший. Цим явищем треба радіти, бо воно засвідчує, що батьки талановитих дівчат мають зрозуміння для культури і йдуть назустріч бажанням своїх дочок професійно вишколоуватися в котромусь із мистецтв.

Вже за традицією кожна українська жінка, як жрекиня домашнього вогнища, приділяє багато уваги естетиці побуту, вихованню дітей в замилуванні до краси, шуканню розваг, що дають естетичну насолоду і підносять духа до висот.

Хай же українська жінка здалеку від батьківщини буде жрекиною краси і гармонії не тільки в обсягу домашнього вогнища, але й в громадському житті. Хай вона стане співтворцем культури середовища, включаючись у культуротворчі процеси в галузях: літературній, образотворчій, вокальній, музичній, хроографічній і т. п. Бо чайже і не бувши письменником, мальarem чи музикою в організації літературного, музичного, образотворчого, театрального життя можна не мистцям зробити більше, як мистцям, що рідко визначаються організаційним і практичним хистом.

З позицій культури можемо зробити багато для нашої батьківщини. З позицій культури можемо дуже успішно протидіяти відходовій нашої молоді від своєї національності.

КІЛКА СЛІВ ПРО ГОСТЮ З ЧИКАГО

(Слово на авторському вечорі, влаштованому Відділом АДУК в Ірвінгтоні-Ньюарку 30 квітня 1972 року).

Вулиці пізнаю і площи,
Де мої протікали дні —
Володимирська гірка, Дніпр...
В хвилях вітер пісні положе.

Це був перший вірш Ганни Черінь, який я прочитала в журналі „Похід”, що його випускало в-во „Заграва” в таборі Гайденав у Німеччині. Вірш цей звернув на себе не лише мою увагу, бо в ньому прозвучала така ніжна поезія, така щира туга ще дуже молодої тоді авторки за рідними, за домом, за батьківщиною... Для нас цей вірш став віткою про народження поетки.

У 1949 р. вийшла в світ, в тому ж таки видавництві, збірочка поезій Ганни Черінь під назвою „Крещенко”. Не даремно поетка використала для своєї збірочки музичні терміни — вірші, що вийшли до неї, дзвінкі, співучі, мов пісня.

Дзвенихіть пахучий і медовий день,
Як об мантажку коси. Спокій висне,

I до кінця ніяк не доведе
Невтомний коник колискову пісню.
А квітами заткана сіно жати
Розкинула свої безкраї фрески...
Немов рябі лелята, з гір біжать
Наввиередки молоді березки.

Тепер, коли купка книжок на моїй полиці зі знаним псевдом Ганна Черінь на обкладинці вироєла майже до фута, ця маленька книжечка, друкована на газетному папері, видається дуже скромною, але вважаю, що це — справжня яскрава перлина ніжної жіночої поезії.

А поетка вироєла. У 1962 р. виходить в світ уже тут, в Америці, її велика збірка „Чорнозем”. Тут уже не тільки невеликі ліричні вірші, тут і дві поеми, в яких поетка висловила глибоке патріотичне почуття, віддану любов до України.

Земля моя, родючий мій чорнозем,
Найкраща, незабутня і свята —
То наше серце, гордоці і розум,
І початок, і кінцева мета...

Такими гарячими словами закінчує поетка свою поему „Чорнозем”.

Але Ганна Черінь не лише поетка. У 1965 році у В-ви Юліяна Середяка в Аргентині виходить збірка її талановитих репортажів „Їдмо зі мною!”

Проте, саме поезія тягне її до себе, вабить, налітає на неї „розбурхану птицею” надхнення, і вона пише вірші. Пише вдома, на роботі, в залізничному вагоні, їдучи на літературний вечір. Так появляється в 1969 р. її збірка „Вагонетки”, написана по дорозі з Чикаго до Нью Йорку і назад.

Ця збірка викликала багато суперечок в літературних колах нашої еміграції. „Не можна за такий короткий час, в умовах вагона, написати цілу збірку!” — твердили скептики. Але, кажуть, факти — річ уперта. Перед нами збірка „Вагонетки” і добра збірка!

Тихо в серці. Зелень, квіти,
Світлих мрій прадавні міти,
Широчинь безмірна, гарна,
Заспокоює вона —
І в душі ясна, безхмарна,
Безпроблемна рівнина.

(„Рівнина”)

Такі настроєві рядки покривають прозаїзми, які подекуди трапляються у збірці „Вагонетки”.

У 1970 р. появляється нова збірка Ганни Черінь „Травневі мрії”. Це, безперечно, нове досягнення авторки. Такі ясні, свіжі, пахучі вірші, як „Вікно”, „Любились ми”, „Наши птахи”, не часто зустрінеш у нашій поезії. У вірші „Наши птахи” авторка звертається до птиць, які щойно повернулися з вірю:

Ну, сваріться собі, тільки недовго,
Хай краще пісня дзвенить і сміх...
Вистачить сонця медового
Для всіх, для всіх, для всіх!

Поезія Ганни Черінь змістовна. Її не задовольняє сплітання гарних слів, вишукування оригінальних рим та інша літературна еквілібрістика, якою залишки займаються наші „модерні” поети. Ясно, що при бажанні вона могла б іти в ногу з часом, шукати нових форм, нав’язуючи читачам свої, не зрозумілі їм „знахідки”. Але це їй не властиве, вона воліє говорити зрозумілою мовою, і тому вона є популярною поеткою, яка об’їздила мало не всю Америку і Канаду зі своїми авторськими вечорами.

Іще кілька слів про сатиричні твори Ганни Черінь. Її сатира гостра, в цьому вона майстер. Сама авторка говорить про себе:

Пробачте, кумпаніс мила,
Як може кого я вкусила.
Така вже від мами і тата
Вродилась я трохи зубата.

Тепер у поетки готова вже збірка гуморесок під дотепною назвою „Хитра Макітра”.

Говорячи про творчість Ганни Черінь, треба згадати її співпрацю з дитячими журналами. Довгий час вона друкувала вірші й оповідання в журналі „Веселка”, а недавно стала редакторкою дитячої сторінки в жіночому журналі „Наше Життя”, що виходить у Філадельфії.

Її збірка дитячої прози під назвою „Листування” вийшла в світ в 1969 році.

Для дорослих пише вона віршованій роман під назвою „Слова”.

Про Ганну Черінь написано багато. Рецензії на її книжки написали В. Давиденко, А. Орел, Л. Полтава, Оксана Керч. Але краще за всіх рецензентів говорять про автора його твоори.

Алла Коссовська

ВІДДІЛ ОЖ ОЧСУ У ГАРТФОРДІ

Наш Відділ нараховує 68 членів, з чого більше як половина дійсно активна. Від 6-го лютого цього року новообрана Управа відбула двоє ширших сходин, одне засідання Управи і два засідання з Управою 5-го Відділу ОЧСУ.

23 квітня Відділ влаштував вечір, присвячений нашим „нескореним” братам і сестрам на Україні, а головно сл. п. Аллі Горській. Імпреза, в якій головно брала участь сумівська молодь, пройшла успішно.

Відділ брав активну участь у підготові стейтової маніфестації, зорганізованої місцевим Відділом УККА в обороні наших переслідуваних братів та сестер на Україні. Жіноцтво Відділу гідно репрезентувало себе у вишиваних та народніх строях. Відділ зібрав велику кількість голосів, підписаніх на петиції, висланій Головною Управою до през. Ніксона перед його поїздкою до Москви. Конгресова комісія, створена три Відділі, стойть у тісному контакті з сенаторами та конгресменами, до яких висилає листи і одержує відповіді, в яких сенат-

тори та конгресмени обіцяють підтримку в обороні нашої поневоленої Батьківщини.

18 червня на оселі СУМА в Еленвіллі, відбулося посвячення наріжного каменя на нову світлицю, на якім члени нашого Відділу склали від Відділу 200.00 дол. 2-го липня 1972 року подруги репрезентували наш Відділ у відзначенні 30-ліття УПА на оселі СУМА, де склали вінок спільно з Відділом ОЧСУ і СУМА. Наш Відділ тісно співпрацює з Організаціями Визвольного Фронту, УККА та іншими громадськими організаціями.

Відділ точно виконує обов’язки, наложені на нього Головною Управою. Розпродано синьо-жовті прaporці і гроші в сумі 400.00 дол. вислано до Головної Управи.

Софія Радьо

З НОВИХ ВИДАНЬ

НОВА КНИЖКА ОКСАНИ КЕРЧ

У видавництві „Гомін України” появилася — 38-ма з черги — книжка Оксани Керч „Такий довгий рік” з присвятою її синам — Яркові та Миколі, за мовою редакцію проф. д-ра Богдана Романенчука та з суворо простою обкладинкою Володимира Ласовського.

Ця книжка, яку проф. О. Кульчицький назвав „першорядним матеріалом для соціологічних студій”, відбиває враження „нового емігранта”, скажімо з Аргентини до ЗСА у 1950-60-их роках нашого сторіччя. Це був якраз сліпий кут, у який зайдла „політична еміграція”, що під упливом своєрідних „американських” обставин перетворилася на „заробітчанську” з усім її прикметами. Від попередньої „таборової ери” з надмірним і нервовим політикастvом та „сидженням на валізках” не залишилося нічого, а нові і — зарискуймо ствердженнем — благодатні зрушенні 70-их років на релігійному й політичному полі — ще не виринули. Українська еміграція, без різниці хронології її прибуття до ЗСА, спала сном блаженних, коли не враховувати „дрібних непорозумінь і тихого смутку” невеликого засягу.

Приїзд „парагвайця” з новими ідеями був деяким струсом — таким приблизно, як патика у муравлиці, — а ідея єдності української еміграції уособилася, чи пак „уречевилася” у ... спільному будинку. Але, щоб перевести її у життя, треба було „довгого року” — звідси й назва твору. Герой з такою скромною ідеєю не міг занадто вирости понад масу, — тому й маємо діло із збірним героям — невеликою клітиною еміграційного суспільства у поземному та прямовисному перекроях. У ній відбилися всі проблеми, що нуртують у всій українській діаспорі — від Європи до Австралії.

Читаючи „Такий довгий рік”, відчуваємо вдачність для Провидіння, що зіслало нам — хоч як

це дивно може звучати — такі два удари, як відмова Патріярхату з усіма довкола нього крутістями та нові переслідування в Україні, що свідчать і про змагання УКЦеркви до самостійного життя й про незламність нашого народу. Оці то удари вирвали українську еміграцію, зокрема молодь, із бездушного й нудного життя „заробітчанської еміграції”, яке так талановито описала Оксана Керч.

Коли вона для свого задуму вжила неorealістичної манери — а реалізмом, як відомо, послуговувалися такі „соціальні” письменники як Бальзак та Гольцворс — то це, може, поставило з формального боку її нову повість нижче від „Альбатросів” чи „Нареченого”, зате додало великої документальної вартості для дослідників цього феномену ХХ стол. — двомільйонової української еміграції, розсіяної по всьому світу.

С. Нич

ІЩЕ ОДНА КНИЖКА ПРО УПА

Юрій Борець: „У вири боротьби”, повість нашої доби, обкладинка й ілюстрації Ростислава Глувка, В-во ЦУ СУМ, Брюссель-Лондон, 1971, вступне слово Романа Драгана, ст. 320.

„У вири боротьби” — найновіше видання „Юнацької Бібліотеки СУМ-у”, книжки Юрія Борця „У вири боротьби” — властиво повинна була видати одна з наших комбатантських організацій. У нійбо мова про боротьбу і рейд на Захід одного з відділів УПА, з багатьма політичними міркуваннями і характеристикою польських, словацьких, чеських, німецьких та московських збройних і „мирних” відділів.

Автор вступного слова підкреслює, що книжка Ю. Борця, „хоч написана в белетристичній формі, але є ширим і вірним відззеркаленням дійсності у споминах учасника”. Ми віримо, що Ю. Борець не перебільшив дійсності може її зі шкодою для отіці „белетристичності”, про яку згадує автор вступного слова, — але він і не зміг вірно передати всіх героїчних вчинків, самопосвяти й жертвенности героїв, як теж бравурних, одчайдушних, неймовірних подвигів УПА, — просто тому, що був учасником одного малого відділу, який діяв на малому просторі й короткий час. Вигадувати ж Ю. Борець, не хотів...

На відміну від польських гергардів з їхніми „Бещадами”, які роздували свої легкі під опікою держави черемоги, а втечі й паніку називали „стратегією”, — український автор змалював дійсні подвиги УПА так скромно і стримано, обмежившися до майже сухого опису пережитих ним подій, що його книжку слід би радше назвати спогадами, а не „повістю нашої доби”. Як спогади вони промовисто ставлять чоло „Бещадам”.

Інша справа, чи книжка виконає своє завдання,

для якого призначена „Юнацька Бібліотека СУМ-у”. Побоюємося, що наша еміграційна молодь, що звикла до чужинної лектури, де зразу ж на першій сторінці діється щось сенсаційне, — може знехочитися і вступом, не для молоді призначеним, і міркуваннями, які стримують і переривають дію.

Глибокий патріотизм, що віє з кожної сторінки книжки, трагічну ситуацію, у якій опинилася УПА після кількарічних боїв, — знову ж таки відчувають і зрозуміють радше старші люди, як молодь. Ледве чи доцінить вона українську шляхетність переможців, які пускають живими ворогів на те, щоб вони „з вдачності” нищили й грабували наші села й катували українських селян! Щоб молодь скважила таку „психологічну стратегію”, треба б її показати переконливу користь з неї.

Не сумніваємося ні на мить, що так шляхетно, хоч із деяким розрахунком на пропагандивні цілі, наші вояки і робили, як описав автор. Однак, література це — всупереч твердженню автора вступного слова — не відбитка життя. Вона може зображувати події, які могли б відбуватися у житті, але не конче у такому вигляді, як їх автор переживав. Щоб літературний твір мав мистецьку вартість, йому і треба мистецької вигадки, літературної візії. Бо література має свої закони. Не все, що правдиве, можна заражувати до мистецтва, а вигадане має бути тільки правдоподібне, тобто таке, що може, але не мусить, трапитися в дійсному житті.

Наша інтелігентна молодь добре знає ці елементарні принципи і тому вона могла б незаслужено критично поставитися до книжки Юрія Борця. Але від такої долі її рятують цікаві ілюстрації Р. Глувка (С-ко), які легким способом пояснюють текст і окремі епізоди, часто злагоднюють грозу ситуації своїм гумором і майже у кожному рисунку звучать нотками тонкої іронії — а це велика вартість дляожної ілюстрації.

На добру повість чи великий роман з наших візвольних змагань ще треба чекати (а чому б не розписати конкурс?). Тим часом гаряче рекомендуємо „У вири боротьби” нашій старшій і середній еміграції, щоб вона пригадала собі, в яких обставинах та задля чого ми вийшли з України.

Софія Наумович

З ПРИВОДУ ОДНОЇ СМЕРТИ

Під таким заголовком ньюйоркські „прогресивні” так звані „Українські Вісти” в числі з 11 травня написали із злого іронією:

„Смерть голови Федерального Бюро Розслідувань (ФБР), Дж. Едгара Гувера, без будь-якого сумніву, затуманила ревною слізовою очі українських націоналістів у цій країні, які не один раз висловлювали своє захоплення цією людиною з вийнятково реакційними поглядами та методами роботи...”

Генеральний секретар Комуністичної Партії ЗСА, вірний московський слуга Г. Голл заявив:

„Монополісти, професійні револьверники Пентагону оплакують смерть Гувера. Вони втратили вірного слугу расизму, реакції і репресій”.

Вибраний більшістю голосів виборців як Президент ЗСА Річард Ніксон в імені багатьох мільйонів американців заявив:

„Смерть Д. Е. Гувера є великою втратою для нашої країни. Я певний, що всі ми користалися з його безнастанної відданої праці на користь суспільства. Життя і діяльність Дж. Е. Гувера стала легендою. Тепер, коли він перейшов в інший світ, ми можемо вшанувати цього патріота найкраще, додержуючись тих принципів, якими він керувався в своєму житті — любов'ю до батьківщини і справедливою законності . . .”

ЗДОРОВІ ДУМКИ

У ч. 8(33) „Наших Позицій”, органу Центрального Комітету УРДП (М. Степаненка), правого крила цієї організації, в доповіді, виголошений п. В. Беляєвим у Детройті, між іншим, читасмо таке:

„. . . По лінії радянських реалітетів, мені так видається, найбільшими реалітетниками є всі оті пикаті й вигодувані члени Політбюро КП УССР, для яких вічним і незмінним реалітетом є власна вигода і певне місце на державному олімпії московської імперії. Наші ж реалітетники є лише куцими реалітетниками, бо їхніх анемічних пропозицій, їхнього беззубого шамкання про надання більших прав українському народові в його „радянській державі” кремлівські годованці українського роду не беруть до уваги.

„Реаліст” послуговується куцою, приземленою логікою сьогоднішнього дня. Але в тім то річ, що майбутнє будеться за іншою логікою — логікою „завтрашнього дня”. Цей завтрашній день — це вічно жива ідея української свободи і незалежності, апостолами якої закликає В. Мороз ставати молоде покоління. Його заклик стосується до української молоді на еміграції не в меншій мірі. Я не маю сумніву, що українська молодь піде шляхом одержимості по лінії останнього реалітету і ніколи, хіба за малими винятками, не піде за облудними міражами радяноманії. А для цієї молоді праці — непочатий край!”

УБИВЦІ І ЇХНІ ЖЕРТВИ

У числі 1356-му польського часопису „Вядомості”, що виходить у Лондоні, Ю. Мацкевич у статті „Помníк катинські” наводить такі слова, написані большевиками на таблиці при брамі до Катинського лісу у вересні 1943 року:

„Здесь в Катинському лесу осенью 1941 года расстреляны гитлеровскими извергами 11000 военно-

пленных польских солдат и офицеров. Воин Народной Армии, отомсти!”

Цю таблицю поставлено ще перед тим, як совєтська комісія офіційно „підрахувала” число небіжчиків, підписавши акт про це 24 січня 1944 року.

Офіційні совєтські джерела, не зважаючи на незаперечно доказані факти, і досі твердять, що розстріляні відділами НКВД в Катинському лісі польські офіцери — жерви „гитлеровських извергов”.

ПРО ОДУМІВСЬКОГО „ПАРУБКА”

В „Бюллетені” Центрального Комітету УРДП (В. Гришка) за квітень- травень 1972 року вміщено лист п. О. Пошиванника, члена ОУРДП і рівночасно члена ОДУМ-у, уривок з якого нижче подаємо:

„Часто чути — члени УРДП хваляться, що ОДУМ — це наші кадри, це наша зміна, бо „це ж ми створили ОДУМ”. Так, панове, вірно — це ви народили ОДУМ 21 років тому... І сьогодні ОДУМ, як та молода 21-літня людина, дійсно гарний „парубок”. А ви запитайте того „парубка”, чи він знає свого „батька”, звідки той „батько” походить? Запитайте його, що він знає про УРДП, про ДОБРУС, мельниківців, бандерівців, двійкарів? Для цього це напевно як не „чорти рогаті”, то якась „короста”. Він їх обмінає і навіть чути не хоче про них або й зовсім про них не чув.

„Чи ви знаєте, що цей „парубок” елементарної речі не знає? Він навіть не знає, що якби не вони, ті політики та їхні партії, то українська патріотична еміграція уже б не існувала. Він напевно не бачив би українського народного танцю, не чув би й не співав чудових українських пісень про любов, батьківщину...

„Так, панове, ви напевно думали, що той „парубок” лише через те, що між вами, буде вашим однодумцем. Але воно так не сталося. Сьогодні деякі одумівці противляються своєму „батькові”. Деякі навіть обурюються, коли довідуються, що хтось із старших одумівців став членом УРДП...”

Редакція „Бюллетеню” мелянхолійно констатує, що „вище наведений лист заторкує дуже важливу і актуальну справу”.

І ЗНОВ ЧИКАГСЬКА ГАЗЕТА!

З перспективи часу можна сміливо твердити, що московському окупантам було б далеко важче втриматися в Україні, коли б не яничари, вислужники та „грязь Москви”, як влучно назвав деяких своїх земляків Т. Шевченко.

Цього року відзначається 30-ліття УПА і 25-ліття Рейду на Захід.

Московська преса постійно горлала, що ОУН і УПА — це були фашистські колаборанти, а коли не стало німецького фашизму Москва приписує українським націоналістам співпрацю з американ-

ськими та англійськими розвідками і називав українські революційні формaciї „зрадниками народу, коляборантами гітлеризму й американського капіталізму”. Щоб зручніше просувати свої брехливі інформації, Москва вдається до різних засобів: містити або інспірювати відповідні статті в газетах вільного світу. Тому в річниці смерти Петлюри, Коновальця й інших героїв не раз появлялися московського стилю пасквілі, щоб підривати довір'я людей до національно-визвольної ідеї.

У газеті „Українське Життя” в Чикаго вже не раз критиковано змагання українського народу. А ось 16-го квітня ц. р. ця газета помістила ганебний пасквіль проти УПА, називаючи упівців німецькими коляборантами і твердячи, що вони масово вбивали українських селян.

Московська преса раз-у-раз пише про „злочини”, доконані УПА, навіть ніби відкопували москалі ті жертви УПА по 25-ти роках з криниць, з-над берегів річок і т. п. А пан Лапичак, видавець „української” газети, навіть не застановившись, вмістити пасквіль якогось „Обсервера” проти УПА. Відповідалальність за такий жалюгідний вчинок проти героїчної УПА (якої є автор цієї статті мав щастя бути членом-учасником) в часі її 30-літнього ювілею несе п. Лапичак. П. Лапичакові хочеться притемнити велич Української Повстанської Армії і кинути неправдиве оскарження проти тих, слідами яких іде чергове покоління в Україні і тут, на чужині. Кому піде на користь ганебний пасквіль: молодому поколінню, як каже „Обсервер”, чи московському КГБ?

Знаємо, ворог хоче, щоб святкування не вдалися, тож заздалегідь приготовляє ґрунт через своїх поплентачів. Припадково чи пляново ця сама чикагська газета повторює твердження КГБ в справі Я. Добоша, арештованого в Україні. І слушно редакція філіядельфійської „Америки” пише, що такими статтями „УЖ” допомагає КГБ, підсував готову думку. Так само і тим разом „УЖ” п. Лапичака співзвучно з КГБ твердить, що УПА була коляборантом Гітлера, і упівці мордували селян, які йшли працювати до колгоспу.

Та ворог і наші „критики” на чужині нічого не вдіють, бо українська спільнота національно свідома, молодь веде акції проти окупанта за ті ж самі ідеї, за які гинули воїни УПА. Прикро, що ворог придбав собі вільних чи невільних „адвокатів”, і то серед т. зв. політичної еміграції.

Пасквіль „Обсервера” заслуговує на різкий осуд української спільноти.

Закликаю всіх друзів, кол. вояків УПА у вільному світі гостро затаврувати цей огидний напад на Українську Повстанську Армію і впагіти наших друзів! Ми повинні витягнути з цього відповідні консеквенції!

Михайло Ковальчин

*****
ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!
*****

(Закінчення зі стор. 15-ої)

МИТРОФ. ПРОТОІЄРЕЙ ПЕТРО БІЛОН

Отець Петро Білон народився 1879 року на Київщині. Під час Визвольних Змагань був начальником канцелярії Повітряної Флоти.

З о. Петром познайомився я у 1921 році в тaborі інтернованих старшин і вояків Армії УНР в Італії, де був він капеляном 6-ої стрілецької дивізії, а також настоятелем дивізійної церкви, виголошуючи глибоко релігійні і патріотичні проповіді. У тій церкві на стіні висіла таблиця з іменами всіх старшин і вояків, які загинули під Базаром.

В Америці і в Канаді о. Петро Білон був настоятелем в кількох українських православних парафіях, а поза церковною працею займався видавничою діяльністю, бувши головним редактором видавництва „До Світла”. З того видавництва вийшли: „На 900-ліття роковин хрещення Руси-України”, „Правдива Церква Українська”, „Бібліотека Християнина”, його спогади та ін. У видавничій діяльності багато допомагала о. Петрові його дружина, активна громадська діячка.

Помер митрофорний протоієрей Петро Білон в Америці, не закінчивши намічених ним праць, про які писав. Тяжка недуга поклала кінець його праведному життю.

Видані о. Петром Білоном книжки мали великий попит серед читачів і залишились по українських бібліотеках та музеях, куди він їх сам висилає.

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА

З Катрею Гриневичевою, українською письменницею, я залізnavся, як зі співробітницею „ЛНВ” і „Вісника” під редакцією д-ра Д. Донцова, а близьче познайомився і часто зустрічався в Криниці у роках 1940-1944.

Під час зустрічей Катрі Гриневичева розповідала мені про своє життя, про свою письменницьку працю, про розмови з Іваном Франком і про його творчість.

В 1942 р. з моєї ініціативи в залі пансіонату панства Мельників у Криниці був влаштований літературний вечір Катрі Гриневичевої. З доповідями і промовами на тому вечорі виступали: о. прелат Кузьма з Нового Санчу, директор учительської семінарії в Криниці Оме-

лян Цісик, директор школи с. Фльоринки Ян-цура, Лев Кубані з с. Лосього, директор УПКо-оперативного Союзу в Криниці М. Гікавий. Д-р Іван Смолинський співав „Гетьмани, гетьмани...”, присутні, яких частували солодким і кавою, співали українські народні пісні. На вечорі було чимало молоді, зокрема учнів учительської семінарії.

З одним із присутніх на тому вечорі, учителем Котовичем, пізніше сталася пригода. На коридорі семінарії, де він мешкав, зустріли його гестапівці і запитали: „Де мешкає Котович?” Він указав на двері свого помешкання, а сам утік до Львова. Оповідали, що пізніше опинився він в УПА.

Літературний вечір Катрі Гриневичової і подібні імпрези не подобалися політичним противникам націоналістів-революціонерів, особливо голові УДКомітету, бо влаштовували їх без їхнього дозволу. За це і я був у них в неласці і навіть мусів відпокутувати свою „пропину”.

Катря Гриневичева жила в Криниці у матеріальних нестатках і її прихильники, а в тому числі і я, допомагали їй чим могли.

Катря Гриневичева написала: „Легенди і оповідання”, „Непоборні”, „Шестикрилець” і інші твори, що збагатили українську літературу. Була вона головою Управи Ссузу Українок Західної України, редактувала дитячий журнал „Дзвіночок”, співробітничала в українських журналах і пресі, вчителювала.

Ця визначна письменниця, яка в значній мірі прислужилася для піднесення української культури, померла на 72-му році життя в ДіПітаборі Берхтесгадені у Німеччині.

НЕЗМІННИЙ СВІТ

Американський журналіст Джек Лін, представлюючи сучасний стан в Америці, пише, що чи не кожний громадянин цієї країни тепер нещасливий: війна у В'єтнамі, расові заворушення, інфляція, молоді люди з їх довгим волоссям, невміті й обшарпані, втратили людську подобу і зневажають владу, ціни на всі продукти ростуть з кожним місяцем... І він питав читачів, чи не хотіли б вони вернутися до „добрих, старих часів”. Для тих, що хотіли б вернутися, наводить цей журналіст такі історичні документи:

У 500-му році перед Христом китайський філософ Конфуцій писав: „Як багато тепер учителів і учнів марнують свій час! Вони відпустили собі довгє волосся, не миються і вибраються в брудні

лахи. Вони хворі і можуть заразити кожного, хто нав'язує з ними контакт”.

Стома роками пізніше грецький філософ Сократ писав: „Наша молодь має погані манери, зневажає владу, не слухається своїх батьків. Діти — наші тирані. Вони не коряться старшим і тиранізують учителів”.

Задовго перед Конфуцієм і Сократом асирійський філософ занотував у своєму щоденнику: „Наша молодь і наше старше покоління вироджуються. Хабарі і моральний розклад — загальне явище. Діти повстують проти своїх батьків. Кожний хоче стати письменником. Кінець світу, очевидно, не за горами...”

У січні 1879 р. в журналі „Ню Інглендер” з'явилася стаття, автор якої зазначав: „Ми живемо в нещасливій добі. Капіталісти непевні своєї власності. Робітники нездоволені з умов своєї праці і своєї платні. Професіоналісти розчаровані в можливості робити кар'єру. Ніколи в минулому не було гіршого стану...”

У жовтні 1875 року „Гарперс Віклі” писав: „Це — сумний період в історії людства. Ніколи майбутність не здавалась такою невиразною. Росія звисає над політичним обрієм Європи наче чорна хмара. Усі природні ресурси в Великобританії вичерпуються. Американці не бачать кінця економічним труднощам у своїй країні...”

МАСОВИЙ ВИЙЗД ЖИДІВ З СССР ДО ІЗРАЇЛЮ

Тель-авівський кореспондент ньюйоркського „Дейлі Ньюз” на основі стверджень ізраїльського соєвітознавця пише про причини, чому Москва забороняє виїзд з СССР підсоветським жидам. Це, на його думку:

— Підірвало б інтелектуальну потенцію СССР;

— У значній мірі „висушило б його мозок”, бо 7%, тобто 200.000, жидів в СССР мають високу освіту;

— Продемонструвало б перед усім світом розчарування жидів у советському режимі;

— Підсилило б критичні, щодо режиму настрої серед народів Советського Союзу;

— Створило б проблему „безпеки”: жиди-емігранти поширюють у світі антисоветську пропаганду.

Проте, останнім часом наплив підсоветських жидів до Ізраїлю з кожним місяцем збільшується. Серед них досвідчені лікарі, хеміки, комерсанти, інженери, актори, механіки, музики, економісти, педагоги, фільмові продуценти.

На думку ізраїльських соєвітознавців, такий „ісход” тимчасовий: московські володарі вирішили дозволити виїхати з СССР найбільш активним і впливовим сіоністам, щоб тим самим „позбавити голови” решту жидів, що знаходяться під їх владою, а рівночасно масовим напливом емігрантів створити економічні труднощі в Ізраїлі. В кожному разі цей „ісход” Москва пильно контролює, випускаючи одних жидів і запроторюючи до концтаборів інших.